Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-нээ гарана | № 196 (14216) | 1973 оной августын 21, вторник | Сэн 2 мүнгэн

ПОЛИТИЧЕСКЭ ХҮДЭЛМЭРИИН ХУРСА ЗЭБСЭГ

Харуулан ойлгуулха агитаци политическэ хүдэлмэриин олон янзын арга зэбсэгүүдэй нэгэн мүн. Социалис мүрысөө улам үрэ ехэтэй, дэлисэтэй болгохо, олон түмэнние хабаадуулха, илангаяа мүрысөөнэй дүнгүүдые гаргажа, улад зондо соносхохо хэрэгтэ энэ зэбсэг ехэ үүргэ дүүргэдэг, ажал хүдэлмэриин үдэр бүриин амисхаалай сохихо hудаhа барижа, олон түмэнние шэнэ амжалтада урилдаг, зоригжуулдаг байна.

Шэнэ табан жэлэй гурбадахи шиидхэхы жэлдэ социалис уялгануудаа амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө хото, хүдөөгэй ажалшад социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэнхэй. Республикын ажалшад байгша оной түрүүшын хахад жэлые политическэ, ажалай дэбжэлтын оршон байдалда үнгэргэбэ. Юуб гэхэдэ, буряад арадай өөрын түрэ түрэтэй болоhоор 50 жэлэй ойе ажалай амжалтануудаар угтахын түлөө бүхы ажалшад шармайн тэмсээ. Республикын ажалшад үндэр дээдэ шан — Октябриин революциин ордон абаhандаа урмашан, бүхы совет арадтаяа хамта, эршэтэйгээр, мүнөөдэр үсэгэлдэрэйхиhөө hайнаар, үглөөдэр — мүнөөдэрэйхиhөө hайнаар хүдэлхэ гэhэн хүсэл зоригтойгоор ажаллана.

Колхозууд болон совхозуудай хүдэлмэришэдэй ажалай урилдаае тодорхойгоор хүтэлбэрилхэ, үрэ дүнгүүдыень хаhа саг соонь мэдээсэхэ, түрүү дүй дүршэлые нэбтэрүүлхэ гээшэ социалис мүрысөөнэй ёhо гурим мүн. Хүдэлмэриин үрэ дүн харуулhан хуудаhанууд, бюллетеньүүд, «Дайшалхы хуудаhан», «Сахилгаан» хуудаhан гэхэ мэтэнүүдые фермэ, бригадануудай улаан булангууд соо, бэшэшье газарнуудта хаража болоно.

Ажахын кампани бүхэндэ, hалбари бүхэндэ мэргэжэл мэргэжэлээрээ ажалшад хоорондоо мүрысэдэг байна. Үбhэ тэжээл бэлэдхэлгын үедэ үбhэшэдэй звенонуудай, гар хажууршадай, сенаж дарадаг, ногооной гурил хэдэг агрегадуудай хоорондо мүрысөөн эмхидхэгдэнхэй, үдэр бүри ажалай дүн гаргагдадаг юм. Энэ талаар Ивалгын үйлдэбэриин ажахыда харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүд яhала hайнаар хэрэглэгдэнэ гэжэ тэмдэглэлтэй. Ажахын конторohoo эхилээд, үбhэшэдэй звенонууд хүрэтэр хүн зоной хэжэ байhан ажал хэрэг, абаhан уялганууд, тэдэнэй дүүргэлтэ тоб байса харуулагданхай. Ажалай дүн харуулhан хуудаhанууд, уряа лозунгнуудынь болон харуулан ойлгуулха бусад хэрэгсэлнүүдынь хүнэй нюдэ хоор, уран гоёор түхеэрэгдэhэн байна. Мүн Зэдын аймагай Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ, «Мир» колхозуудай партийна комитедүүд, партиин Кабанскын райком политическэ хүдэлмэриин хурса зэбсэг болохо харуулан ойлгуулха агитацине шадамараар хэрэглэдэг, эдээнине уран гоёор түхеэрхэ гэжэ оролдодог байна.

Энэ жэлдэ үбhэ тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэри бэрхэшээлтэй сагта ябуулагдажа байна. Сагай уларилан бэрхэшээлтэй байдал — бороо хурын ехээр орohoной ушар үер боложо, олон ажахынуудай сабшалан, бэлшээриин газар уhанда абтанхай. Тиимэhээ машина, техникэ ябуулхын аргагүй, үндэр, буртаг газарта гар хажуураар үбhэ сабшаха, наратай үдэр бүхэнние хэрэглэжэ, уhагаагдаhан үбhэе хуряажа абаха болоно. Энэ хэрэгтэ үзэл сурталшад өөhэдынгөө зэбсэгээр иимэ бэрхэшээлнүүдые дабаха, хүн зондо эдээн тухайда ойлгуулжа, бүхы шадалаараа туhалалсаха болоно. Уhанай үерэй үедэ республикын бүхы ажалшад, тэрэ тоодо колхозник, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэд гайхамшаг тэсэбэри, зоригшалга гаргаа, үндэр дээдэ мэдэрэлтэй, хамтынгаа хүдэлмэриин түлөө түгэс харюусалгатай байhанаа харуулаа. Совет хүнэй шэнжэ шанар иимэ ха юм даа.

Зунай үедэ hү ехээр haaxa, малаа таргалуулха гээшэ байгша оной — гурбадахи шиидхэхы жэлэй түсэбтэ даалгабаринуудые дүүргэхэ, зохихо бааза байгуулха таатай үе мүн. Тиимэhээ ажахынуудай партийна комитедүүд ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэй хамта эмхидхэлэй болон политическэ хүдэлмэри ябуулхынгаа хажуугаар харуулан ойлгуулха агитациин нүлөөе хүсэдөөр хэрэглэхэ, тэрэнээ бэхижүүлэн доботолхы шэнжэтэй болгохо, илангаяа hаалишад болон мал адуулагшадай мүрысөөнэй аша үрэ дээшэлүүлхэ, дүнгүүдыень саг соонь гаргажа, олондо мэдээсэхэ хэрэгтэ ехэ hаналаа табиха байна. Оло дахин дууланхаар нэгэ дахин харабал дээрэ, гээд арадай сэсэн үгэ бии. Тиимэhээ hаалишадай мүрысөөе гансахан лэ hарын дүүрэхэдэ тооложо гаргаха бэшэ, харин үдэр бүхэндэ агитаторнууд анхарха хэрэг мүн. Аржыса бэшээтэй ажалайнгаа дүнгые харахадаа, түрүү hаалишн гү, али мал адуулагша, тэрэнтэй хамта хүдэлдэг нүхэдынь баярлаха ха юм. Түрүүлжэ гарагшадтай ана-мана ябагшадынь нүхэртэеэ урилдаха, тиигээд хүсэхэ, ахиха хүсэлэнтэй байха ха юм. Энэ хдаа моральна талаараа тон шухала удха шанартай ушар мүн. Энээндэ нэгэ иимэ дутагдал гарадаг байна. Мүрысөөн эмхидхэгдэнхэй, дүримынь зохёогдонхой, уялганууд абтанхай, hүүлдэнь ерэжэ дүнгүүдынь лэ гаргахада, хэрэг дүүрэхэ шэнгеэр бододог ушар бии. Эрхирэкын совхоздо, мүн бусадшье ажахынуудта иимэ дутагдал гарадаг байна.

hаалишадай мүрысөөнэй hара hарын дүнгүүдые харуулhан тусхай хуудаhанууд аймаг бүхэндэ барлагдадаг юм. Энээн дээрэнь түрүү hаалишадай дүрэ зурагуудтайгаар hү haалгаар hарын дүн толи мэтэ тодоор харуулагдана. Жэшээнь, Кабанскын аймагта байгша оной июлиин 1-эй мэдээгээр гаргагдаhан иимэ хуудаhанда hү hаалиин фермэнүүдэй мүрысөөнэй дүн, 6 hара соо социалис уялгануудаа дүүргэhэн hаалишадай нэрэ, түрүүшүүлэй дүрэ зурагууд бии. Габьяата ажалыень үндэрөөр сэгнэжэ, hаалинаар үни удаан хүдэлhэн А. А. Таракановскаятай нэрэмжэтэ дамжуулгын шан партиин райкомой бюрогой шиидхэбэреэр бии болгогдонхой hарын дүнгөөр түрүү hуури эзэлhэн hү hаалиин фермэдэ энэ шан барюулагдадаг гуримтай. Ажалай hайн hайхан ёhо заншалаар залуу үетэнние хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ энэ ушар ехэ удха шанартай байха юм.

Харуулан ойлгуулха агитаци саг сагтаа тааруулагдаhан, уран гоёор зурагдаhан, удха түгэлдэр байха ёhотой. Үнгэрhэн хада үнгэрhэн кампанинуудай уряа лозунгнууд, мольбэр шохоогоор бэшэhэн уряанууд, хуудаhанууд үсөөн бэшэ дайралдадаг байна. Тодорхой удхатай, уран гоёор зуража түхеэрhэн, харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүд хүмүүжүүлхы ехэ удха шанартай байhаниинь элитэ. Мүн түрүү дүй дүршэл дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ харуулан ойлгуулха агитаци ехэ үүргэтэй юм.

Үзэл сурталай хүдэлмэриин хурса зэбсэгүүдэй нэгэн — харуулан ойлгуулха агитациин нүлөөе хүсэд дүүрэнээр хэрэглэжэ, ажахын кампанинуудые амжалтатайгаар үнгэргэхэ гээшэ агитаторнууд, политинформаторнууд болон лекторнүүдэй нэрэ хүндын хэрэг мүн.

НИИТЫН МАЛДА БАРДАМ ХҮРЭХЭ ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЭ— БҮГЭДЫН ХАБААДАХА ХЭРЭГ

ҮДЭР hҮНИГҮЙ

Нарай малда эдюулхэ витаминтай ногооной гурил элбэгээр бэлэдхэхэ хэрэгтэ Зэдын аймагай «Мир» колхоздо ехэ анхарал хандуулагдаа.

Үбhэндэ орohoн түрүүшын үдэрhөө эндэхид АВМ-0,4 түхэлэй оньhон түхеэрэлгэ тодхоод, үдэр hүнигүй хоёр халаанда хүдэлгэжэ, үбhэнэй гурил гаргана. Үдэрэй халаанда хүдэлдэг Найдан Гармаев 3,5 тонно гурил татаха даабаритай аад, 4 тоннодо хүргэнэ. hүниин халаанда ажалладаг Гончик Гармаев баhал даабаряа алгадгүй дүүргэдэг.

Витаминтай гурил болгохо ногоо зөөхэ, оньhон түхеэрэлгэдэ хэхэ, гараhан гурилыень мэшээглэхэ талаар Доодо-Бургалтайн дунда hургуулиин hурагшад Саша Айсуев, Валера Батуев, Саша Цыденов, Дамдин-Сурун Банзаракцаев болон бусад агрегадайхидта ехэхэн туhа хүргэнэ.

АВМ-0,4 түхэлэй оньhон түхеэрэлгэдэ гурил болгогдохо ногоо сабшажа, таhалгаряагүй зөөжэ үгэхэ хүдэлмэрие автомашинын жолоошон Батор Цыбиков, трактурист Тумур Убугунов гэгшэд хаhа саг соонь бүтээдэг.

Тус агрегат хүдэлжэ эхилhэнhээ хойшо 72 тонно ногооной гурил гаргаа. Бүхыдөө 250 тонно тиимэ тэжээл бэлэдхэхэ юм.

Д. БАДМАЕВ.

ОЛООРОО ГАРАНА

Ниитын адууhа малда үбhэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэридэ бүгэдын хабаадаха хэрэг гэжэ хүдөөгэй хүн бүхэн hайн ойлгоно.

hаяхан Хүрбын совхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, конторын хүдэлмэришэд, мүн Тээгдэ тосхоной элдэб эмхи зургаануудай ажалшад суббото, воскресенидэ олоороо үбhэндэ гаража хүдэлбэ. Хамта 90 гаран хүн ажаллаба.

Тэдэнэр гар хажуураар үбhэ сабшаа, уhа намаг газарай үбhэ зөөжэ, добо дээрэ гаргаа. Хамта 15 гектарай ногоо сабшаhан байна.

Хүдэлмэрилэгшэд С. Базарова, Ж. Ринчинова болон бусад hайнаар хүдэлөө. Саашадаашье тэдэнэр тэжээл бэлэдхэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадаха юм.

Ц-Х. ГОМБОДОРЖИЕВА.

Хоринн аймаг.

ТҮСЭБӨӨ ДҮҮРГЭЭ

Үбhэ тэжээл бэлэдхэлгээ эмхитэйгээр эхилhэн «Восточные Саяны» колхозой С-Д. Будаев, Б. Фомкинов гэгшэдэй даадаг звенонуудай үбhэшэд ажахы дотороо дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ гараба. Тиигэжэ энэ хоёр звено тус бүреэ 800 центнер үбhэ hайн шанартайгаар бэлэдхээ юм.

Хура бороогой хэды орожо hаатуулаашье hаань, колхозой Хуурай-hубагай отделениин үбhэшэд 3.300 центнер үбhэ хуряаба. Эндэ гар хажууршад, бухалшад, косилкашад, hүришэд Александр, Саян Башиновтан, Бадма-Сырен Распутин, Сиретор Фомкинов, В. Таряшинова, Рая Аримекова гэгшэд онсо шалгарна.

Мүнөө колхозой үбhэшэд энэ hарын дүүрэтэр бүри ехэ тэжээл бэлэдхэжэ абахын түлөө бүхы хүсэеэ элсүүлэн ажаллажа байна.

Б. БИРБАЕВ.

Түнхэн.

ТЕХНИКЫН ХҮСӨӨР...

Ново-Сретенск тосхонhoo баруун урагшаа 2 модоной газарта нэмжыhэн сабшалан дээрэ олон трактор харагдана. Эндэ оньhожоруулагдаhан звено ажахы соогоо эгээл түрүүлэн үбhөө сабшажа эхилээ hэн. Ново-Сретенск хосхоной hү hаалиин фермын хажууда хүсэтэ техникээр хангагдаhан энэ звено сенаж даража захалаа. Тус звенодо тракторай хоёр косилка, үбhэ сомохо нэгэ түхеэрэлгэ, тракторай хоёр тармуур, комбайнай хоёр нагшуурга үгтэнхэй.

Тусхай түхеэрэлгэтэй тракторта hууhан механизатор түлхижэ обоологдоhон үбhэ ута прицептэй тракторнуудта ашана. Трактористнар үбhэнэй ашагдажа байха үедэ өөhэдөө гэшхээд, дараад үгэнэ. Тиигэжэ ноб ногоон үбhэ обойтор тээhэн найман трактор хойно-хойноhoo hубарилдан, сенажай нүхэн тээшэ гүйлгэлдэнэ.

Нүхэнэй хажууда сенаж дарагшад сүлөөгүйхэн ажаллана. Уданшьегүй 400 тонныг багтаамжатай траншей ногоогоор дүүргэгдэжэ, hайнаар нягтаруулан дарагдана. Эндэ «С-100» түхэлэй хүндэ трактор ногоо жэгдэрүүлэн дарана.

— Манай гурбадахи отделени (Ново-Сретенск) жэл бүри техникээр хангагдаhан томодхогдоhон звено эмхидхээд, богонихон болзор соо бүхы үбhөө хурлажа абадаг дүршэлтэй. Үглөө нүгөөдэрhөө дараhан сенажаймнай хэмжээн 3 мянгаад тоннодо хүрэхэнь, — гээд, звеное даагша, үнинэй механизатор Дорофей Даниилович Слепнев хэлэнэ.

Звеное даагша сенажда дарагдаhан ногооной хэр халаhые, хэр hайнаар нягтаруулан дарагдаhые дахин дахин шалгана. Сенажай халуун 30 градус байба. Энэнь эгээл зохид гэжэ тоологдоно.



ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: оньhожоруулагдаhан звено ажалдаа.

С. БАЛДУЕВАЙ фототекст.

Бэшүүрэй совхоз.

ХОЙШОО ТАТАЛДАХА ХҮН ҮГЫ

Зунаймнай hүүлшын hара августын тэн үнгэрбэ. Энээнhээ урагша эгээл энэ хирэдэ бүхы хэрэгтэй үбhэнэйнгөө хахадые шахуу hүрилжэ абаад байдаг hэмди.

Харин байгша ондо сагай уларилай хүшэр байдал тохёолдуулhанhаань боложо, үбhэ тэжээл бэлэдхэлгын ябаса урда урдынхиhаа нилээд хожомдоод байна. Тиигэбэшье үбhэшэдэйнгөө үнэн шударгы оролдолгын ашаар иимэ орёо бэрхэ сагай тохёолдобошье, хамаг арга боломжоёо хэрэглэн, мүнөө 4000 гаран центнер үбhэ hүрилөөд, ушөө 3 мянга үлүүтэй центнер үбhэ бухал болгоод байнабди.

Нэгэ үгөөр хэлэбэл, хура бороо орожо hаатуулна гэжэ шалтаха, олон табые шашаха сагнай огто hалаа. Ниитын адууhа малда хүсэд хүрэхэ үбhэ тэжээл бэлэдхэжэ абахын түлэ бүхы хүсэеэ гаргаха, шанга хэмжээ абахыемнай энэ байдал манине баадхана.

Хээрын сабшалангай ногоо сабшажа, газартань хэбтүүлжэ хатаагаад hүрилхэ туха үгөөгүй дээрэhээнь, үбhэндэ гараhан оньhон техникээ миин байлгангүй. түрүүшын үдэрhөө сенаж даража захалаа hэмди. Бүхыдөө 410 гаран тонно шэмэтэ тэжээл бэлэдхэгдээ гэхэ гү, али түсэбөө дүүргээшье hаа, сенаж дараха хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлhээрбди.

Мүн сенаж бэлэдхэхын хажуугаар малай тэжээлдэ гэжэ тариhан ургамалнуудаа сабшаад, силос даража эхилээбди. Мүнөө силос, сенаж даралга зэргэ ябуулагдана. Үльдэргын hү hаалиин фермын дэргэдэ шулуун ханатай хоёр ехэ нүхэн соо силос, сенаж дарагдана. Эндэ 5 томо трактор, 8 автомашина хоёр паранай хоорондо таhалгаряагүй хүдэлнэ гээшэ. Энэ оньhожоруулагдаhан отрядые Николай Капитонов хүтэлбэрилдэг. Үдэр бүрил 200 шахуу тонно силос дарагдана. Бүхыдөө 1600 тонно силостэй болообди.

Байгша ондо 3600 тонно силос дараха түсэбтэй hаа, тэрэнээ 5 мянган тоннодо хүргэхэ гэжэ шиидээбди. Силостэ дарахаар шэниисэ, ешмээн, обёос хамта 600 үлүүтэй гектарта таригданхай, ургасаншье hайн.

Үнгэрэгшэ жэлдэ сабшалангай ургасын муу байбашье, диилэнхидээ силос, сенаж ехээр дараhанай ашаар бүхы адууhа малнай үбhэ тэжээлээр дутаагүй ондо орожо, мяха, hү, тоhо, ноохоншье горитой абтаа, эдеэ хоолой зүйлнүүдые гүрэндэ худалдаха хахад жэлэй түсэбшье амжалтатайгаар дүүргэгдээ hэн.

Мүнөө жэлдэ ногоонои ургаса муу гэжэ гомдохын аргагүй. Хабарай hүүл багаар ган гасуур болобошье hаа, зундаа бороо таhалдаагүй, хаа хаанагүй ногоон hайн ургаа. Гансал үбhэндэ орohoнhoомнай хойшо бороо даншье ехээр орожо, ажалшадтамнай горитой hаад ушаруулба.

Мүнөө сабшалан дээрэ 20 звено хүдэлнэ. Тэдэнэй хоёрынь трактор, машинануудаар олон, оньhожоруулагдаhан звено юм. Үдэр бүрил 200 гаран хүн үбhэн дээрэ хүдэлнэ гээшэ. Энэ жэлэй сагай уларилай бэрхэтэй байдалые хараада абажа, үбhэ сабшалгада гар хажууршадые олоор табинхайбди. Юуб гэхэдэ, багахан звенонууд үдэр бүри жааханшье газарай үбhэ сабшаад, тэрэнээ бороодо оруулангүй хуряажа, бухал болгоно, hүрилнэ ха юм.

Бүхы арга боломжоёо хэрэглэн, ургаhан ногооe бүри хагдартарнь сабшажа, хамта 30 гара мянган центнерhээ бага бэшэ үбhэ заабол абаха гэhэн шанга зорилго табяад, манай үбhэшэд ажаллажа байна.

Урдаа байhан айхабтар харюусалгатай зорилгые хүн бүхэн hайнаар ойлгожо, колхозойнгоо адууhа малда хүсэд хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхын тула бүхы шадалаараа оролдон ажаллана. Үбhэшэдэй дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөнэй дүн табан хоног бүри гаргагдажа, эрхимлэжэ гараhан звенодо дамжуулгын улаан туг хан, эрье хонин шан үгтэдэг. Илангаяа шадамар бэрхэ эмхидхэлшэ Намсарай Цыдыповэй звено колхоз соогоо бултанhаа урид 500 центнер үбhэ hүрилжэ, түрүүшын шанда хүртөө. Коммунис Василий Ларионовой даадаг звено баhал 500 центнер үбhэ абанхай.

Нэгэ үгөөр хэлэбэл, мүнөөдэр үбhэ тэжээл бэлэдхэлгэhээ харюусалгатай зорилго үгы гэжэ колхозой гэшүүн бүхэн ойлгоно. Үбhэ сабшалга, хуряалгада үхибүүд, үбгэд, хүгшэд, гэрэй эзэн эхэнэрнүүд, хонишод, малшад, механизаторнууд, мүн ходол сүлөө тухагүй ажалтай байдаг hаалишадшье гаранхай, хара хүлhэеэ гамнангүй хүдэлжэ байна.

Л. ЦЫДЫПОВ.
Яруунын аймагай «Коммунизм» колхозой түрүүлэгшэ.

Мухар-Шэбэрэй аймагай „Искра" колхозойхидой үүсхэлые халуунаар дэмжэел!

БУЛТА ЗЭhЭНХЭЙ

Юhэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлэй ороохо тарияае саг болзортонь шанар hайнтайгаар сүм хуряажа абаяа гэhэн Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхозой тарияашадай уряае Хоринн аймагай Үдын совхозой механизаторнууд халуунаар дэмжэбэ. Энэ үүсхэлые Үдын совхозой механизаторнууд суглаан дээрээ зүбшэн хэлсэhэн байна. Тиихэдээ таряа хуряалгадаа бэлэдхэл уняжагайруулхагүй. Оньhон техникээ августын 20 болотор сүм заhабарилха аргатайбди гэжэ механизаторнууд мэдүүлээ. Үдын совхозой таряашад байгша оной таряа хуряалгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ дүүрэн арга боломжотой.

Үдын совхоз бүхыдөө 25 комбайнтай, 75 тракторта́й юм. Тус совхозой механизаторнууд оньhон техникээ саг дарыдань заhабарилдаг нэгэ өөрын гуримтай гэхэдэ алдуу болохогүй. Хабарай тарилгын хүдэлмэриин дүүрэмсээр, тракторнуудые заhабарилха тусхай график табигдаhан байгаа. Энэ графигай ёhoор, таряа хуряалгын эхилтэр совхозой бүхы тракторнууд заhабарилагдаха, капитальна заhабарида орохо тракторнуудынь аймагай «Сельхозтехника» нэгэдэлэй мастерскойдо эльгээгдээ hэн. Тэндэ «ДТ-54» түхэлэй хоёр, «МТЗ-50» түхэлэй 3 трактор заhабарилагдажа гараhан байна. Зүгөөр эдэ тракторнуудай заhабарилгын шанар hайн бэшэ.

— Ехэнхидээ бүхы трактор, комбайнуудые өөhэдөө заhабарилнабди. Тиихэдэ заhабарилгын шанар hураггүй hайн байдаг, — гэжэ совхозой главна инженер В. Б. Хайдуков хөөрөө hэн.

— Запасной частьнуудаар дуталданабди. «Сельхозтехникэдэ» ошоходо, хододоо хоохон байдаг даа. Ушар тиимэhээ арга хургаяа бэдэрхэ болонобди, — гэжэ совхозой МТМ-е даагша А. П. Чумаков нэмэбэ.

Иигэжэ гомдохоншье гайхалтай бэшэ. Гэхэтэй хамта, олонхи ушарта колхоз, совхозуудай жолоошод оньhон техникэдээ хайра гамгүйгөөр хандажа, саагhаа урид заhабарилха ушар дайралдадаг ха юм. Тиимэhээ запасной частьнууд үлүү ехээр гарга шалагдана гэхэ гү, али хэрэгтэй болоно гээшэ. Энээн тухай Хоринн аймагай «Сельхозтехника» нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэдэй иигэжэ хэлэхэнь дэмышье бэшэ гэхээр.

Тус совхозой бүхы тракторнуудынь мүнөө заhабарилагданхай. Таряа хуряалгын эхилтэр хоёр-гурбан үдэр соо техническэ, заhабари хээд лэ таряанай поли дээрэ гарахаар бэлэн. Тиихэдэ совхозой 25 комбайнай хоёр комбайн заhабарилагдаагүй байhaар. Ушар юуб гэхэдэ, энэ хоёр комбайнай двигательнүүд «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй мастерскойдо тушаагдаhан байгаа. Хоёр hара тухай энэ двигатель тэндээ заhабарилагдангүйгөөр, hөөртөө бусаагдаа. — Эдэ двигатель заhабарилха запасной частьгүйбди. — гэжэ тэдэнэр мэдүүлээ юм ха. Мүнөө энэ двигательнүүдынь совхозой мастерской соо hая заhабарилагдажа эхилбэ.

Совхозой механизаторнууд үнгэрэгшэ жэлдэ гектар талмай бүриhөө 9,2 центнер ороohо хуряажа абаhан байна. Гол ороohoто таряаниинь 2550 гектар талмай эзэлдэг. Мүнөө жэлдэ совхозой таряан хаа хаанагүй hайнаар ургаа. Үдын совхозой таряашад уртуулhан тарягаа гээлтэ хороолтогүйгөөр, саг дарыдань хуряажа абахаар зэhэнхэй. Таряа хуряалгадаа hайнаар бэлэдхэhэн ушар энэ жэлдэ совхозой механизаторнуудай урдаа табиhан зорилгоёо амжалтатайгаар дүүргэхэ байhандань нэгэшье hэжэг түрүүлнэгүй.

С. ОЧИРОВ.

ТУhАЛАМЖА ХЭРЭГТЭЙ

Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз тариан ажал эрхилэлгээр аймаг соогоо түрүү ажахынуудай нэгэн гэжэ зүбөөр тоологдодог юм. Энэ жэл хамта дээрээ 6 мянган гектар ороohо тариан хурлагдаха ёhотой. Хараад үзэхэдэ, зарим полинуудай ургаса яhала жэгдээр ургажа байна. Зарим полинууд дээрэ зэргэ эдеэшээгүй тариан харагдана. Ихэлээрээ таряа хуряалгада энэ жэл ондоохоноор бэлдэхэ, жэл бүри хуряалгын эхилэмсээр хура борооной элбэгжэдэг тодхорые хараадаа абаха ёhотой бшуу. Колхозой механизаторнууд Украинын таряашадай үүсхэлые зүбшэн хэлсэжэ, өөhэдынгөө нютагай эрхэ байдалда таарамжатай үе сагые тохёолдуулан, ургасаяа хуряаха гэhэн түсэб табинхай.

Түбхын түрүүндэ хуряалгын бүхы техникые бэлэн болгохо гэhэн эрилтэ табигдаhан байна. Ажахын бүхы 42 комбайнай гушань бэлэн болгогдожо гаргагданхай. Зарим комбайнууд заhабарида ороод, «гарhаа гарха» дүтэлөө. Нүгөөдүүлынь hаядаа бэлэн болохонь бэрхэтэй. Юуб гэхэдэ, нилээд олон янзын хэрэгтэй запчасть дуталдана. Аккумулятор, шагтагалзгдадаг голнууд, арaануудые хүдэлгэхэ татуургануудн, генераторнууд олон комбайнуудта олдоногүй гэжэ заhабари хэдэг механизаторнууд гомдоно. Эдэ мэтын дуталдадаг хэрэгсэлнүүдээрнь хангаха ёhотой «Сельхозтехника» нэгэдэлэй Зэдын отделени (директорынь нүхэр Н. Е. Лосев, ахамад инженер В. М. Гармаев) аймагай ажахынуудта хэрэгтэй болохо зүйлнүүдые хүсөөжэ үгэхэ гэжэ балай оролдоногүй. Зарим зүйлнүүдые дархалжа, гагнажа заhаад, хэрэглэжэ болохоор байдаг. Теэд энээниие хэншье хэрэглэнэгүй. Бэсынгээ амарыс хараад лэ, даб дээрэ дүлии болоод байдагынь гайхалтай. Амяарлан хуряалга хэхэ 16 лафетнэ жаткын хахадынь лэ заhабарилагдаа. Хахадтань хэрэгтэй зүйлнүүд мүн лэ үгы.

Гансашье энэ ажахыда иимэ байдал үзэгдэнэ бэшэ, аймагай бүхы колхоз, совхозууд ургаса хуряалгадаа түгэс бэлдээгүй байhaар. Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз хоёр хүниие мастер-наладчигаар томилоо юм. Теэд тэдэнэр ямарханшье үлүү частьгүй дээрэhээ полидо hааташан техникэдэ яажа туhалхаяа ойлгоногүй. Түсэбэй ёhoор эндэхи механизаторнууд августын 26-hаа хуряалгадаа орохо ёhотой. Урдынхидаал мэтэ поли бүхэнэй ургасын эдеэгээ хүсэхэлөөр түүбэрилэн, амяарлан хадаха юм. Тиимэhээ бүхы дүрбэн отделениин тоогуудые зэргэ бэлэн болгохо шухала. Даб дээрэ иимэ ажал хэгдээгүй байhaар. Таряа сэбэрлэхэ, хатааха машинануудые сүм хүдэлгэхын тула нилээд заhабари хэгдэхэ ёhотой. Таряа хатаадаг ЗАВ-20 машина үшөө заhабарилагдаагүй байhaар. Нойтон таряа хатааха бусадшье хэрэгсэлнүүд хэгдэхэ юм Хэды бэрхэшээлнүүдэй ушараашье hаань, түмэршэ дархашуул Н. Шишмарев, А. Ганцев, токарьнууд А. Черепанов, П. Казачихин, слесарь И. Югов болон бусад хуушан детальнуудые заhабарилжа, шэнэдхэн табиха талаар горитой юумэ хэнэ.

Энэ колхозой механизаторнууд юhэдэхи табан жэлэй шиидхэхы гурбадахидань түсэб, абаhан уялгануудаа бүрин дүүргэхээр оролдожо байна.

Д. АЮШЕЕВ,
манай корр.

Зэдэ.

1973 ОНОЙ СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨНДЭ ИЛАГШЫН ТЭМДЭГТЭ ХҮРТЭХЫН ТУЛА

МҮРЫСЭНЭБДИ, ТУЙЛАНАШЬЕБДИ

Манай 589-дэхи нүүдэл колонныи хүдэлмэришэд түргэнөөр барилга хэжэ, гэр байшангуудые, малай байрануудые хараалагдаһан болзор соонь ашаглалгада тушааха гэһэн хүсэл эрмэлзэлтэйгээр мүрысэн хүдэлжэ байна. Олохон хүдэлмэришэднай урдаа табиһан зорилгоёо бодото дээрэнь бэелүүлжэ шадана. Түргэнөөр барилга хэжэ, хараалагдаһан болзор соонь ашаглалгада тушааха гэһэн хүсэл эрмэлзэлтэйгээр һара бүри мүнгэн шангаар урмашуулагдажа, нэрэ солонь Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдэжэ байдаг. Тэдэнэй нэрээр улаан тугууд үргэгдэнэ. Ажалай түрүүшүүлһээ жэшээ абаха гэжэ бусад олон барилгашаднай оролдожо ябадаг. Бидэнэр бии байгаа арга боломжонуудаа хүсэдөөр хэрэглэн, үдэр бүри эдэбхитэйгээр хүдэлнэбди.

Минии даадаг бригадын хүдэлмэришэд юһэдэхи табан жэлэйнгээ гурбадахи шиидхэхы жэлэй даабари болзорһоонь хоёр һараар урид ноябриин 1-дэ дүүргэхэ гэһэн социалис уялга абаа бэлэй. Энэ зорилгоёо бэелүүлхын тула яһала оролдонобди. Бидэнэр 80 хүнэй һууритай столово Зэдэ тосхондо барижа эхилээ һэмди. Энэ столовын барилга һайн шанартайгаар, түргэнөөр хэхын тула хүсэ шадалаа гамнангүй хүдэлнэбди. Мүнөө столовынгоо гэрэй дотор талынь хүдэлмэри хэжэ эхилэнхэйбди. Энэ ажалаа саг болзор соонь дүүргэжэ, шэнэ столовые гарахаяа байһан сентябрь һара соо ашаглалгада тушааха гэжэ шиидэнхэйбди.

Минии даадаг бригадада ажал хэрэгээ һайн мэдэдэг хүдэлмэришэд яһала бии. Хүдөө нютагуудта олон жэл соо барилга хэжэ, дүршэл шадабаритай болоһон Георгий Ананьевич Григорьев хүдэлмэришэдэйнгөө дунда хүндэтэй юм. Тэрэ шулуугаар хана баридаг. Бетоноор гэрэй һуури табихада, хана штукатурдахадаа, сонхо, шалыень шэрдэхэдээ одоол бэрхэ даа. Манай бригадын хүдэлмэришэд Георгий Григорьевые «алтан гартай» хүн гээд хэлсэдэг. Тэрэнэй дүршэл шадабаринь халан абаха гэжэ эрмэлзэдэг. Георгий эрхим түрүү ажалай ульгэр жэшээ харуулжа ябаһаар. Ажалаа зүбөөр эмхидхэхэ хэрэгтэ тэрэ намда шадаха-зэргээрээ туһалдаг юм. Зургаан хүнһөө бүридэһэн звено хүтэлбэрилнэ. Тэрэнэй даадаг звеногой шулуушад халаан соогоо тус бүридөө 2—2,5 кубометр хана бариха даабаряа 10—15 процентээр үлүүлэн дүүргэдэг гээшэ.

Залуу барилгашан Иван Михайловай нэрые дурдангүй гарахаар бэшэ. Тэрэ богонихон болзор соо штукатурщигай, модошо дарханай мэргэжэлнүүдые шудалаа. Ямаршье ажал даалгажа үгэхэдэш, һайн шанартайгаар саг соонь дүүргэһэн лэ байдаг. Геннадий Аксионов, Александр Боровых гэгшэд мүн лэ ажалдаа харюусалга ехэтэйгээр хандажа, эдэбхи үүсхэл гарган хүдэлнэ. Бидэнэр хүдэлмэриин сагые ашагтайгаар хэрэглэхын тула оролдонобди. Ажалай журам эбдэһэн ушар манай дунда үзэгдэхөө болинхой. Тиимэһээл манай бригадын барилгашад халаан бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэжэ шадана. Бидэнэр һара соо хүн бүридэ 850 түхэригэй барилга хэхэ даабаряа 900—950 түхэригтэ хүргэдэг болонхойбди.

Яагаад бидэ иимэ һайн үрэ дүн туйлажа шадана гээшэбибди? Нэгэдэхеэр, манай бригадын барилгашад түрүү хүдэлмэришэдэй дүршэл шадабарийе халан абаха гэжэ эрмэлзэнэ. Хоёрдохёор, бии байгаа арга боломжонуудаа хүсэдөөр хэрэглэжэ шадана. Гурбадахинь хадаа бидэнэр тон эбтэйгээр «булта нэгэнэй түлөө, нэгэн бултанай түлөө» гэһэн уряа доро хүдэлнэбди. Тиимэһээл урдаа табиһан хараа зорилгонуудаа бодото дээрэнь бэелүүлнэбди.

Һүүлэй сагта манай 589-дэхи нүүдэл колонныи хүтэлбэрилэгшэд социалис мүрысөөндэ ехэ анхарал табина. Һара бүриин дүн согсолон гаргажа эрхимлэгшэдые урмашуулна. Манай бригадын коллективтэй мүрысэдэг А. С. Ковалёвой бригадын дархашуул жэлэй эхинһээ социалис мүрысөөндэ илажа ябана. Бидэ хэдэн удаа хоёрдохи һуури эзэлжэ, мүнгэн шангаар урмашуулагдаһан байнабди. Тиимэ ябашье түрүү зэргэдэ гараха гэһэн хүсэл эрмэлзэлгээ нэгэтэшье хахасадаггүй гээшэбди. Энээн дээрэһээ ажалаа һайнаар эмхидхэхэ, һайн шанартайгаар барилга хэхэ, үдэр хоногой ошохо тума улам габшагайгаар ажаллаха болонолди даа. Үндэр бүтээсэ туйлажа, социалис мүрысөөндэ илаха арга боломжо манай бригадын коллективтэ бии.

Бидэнэр юһэдэхи табан жэлэй гурбадахи шиидхэхы жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргэжэ, бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ илагшын тэмдэгтэ хүртэжэ үзэхэ гэһэн һайн һайхан хүсэл эрмэлзэлтэйгээр хүдэлжэ байнабди. Александр Сергеевич Ковалевой бригадын коллектив мүн лэ тиимэ зорилго урдаа табинхай. Бидэ һара бүри уялгынгаа дүүргэлтые шалгадаг болонхойбди. А. С. Ковалевой бригадын дархашуул 200 үнеэдэй фермын барилгые табан хоногоор урид дүүргэхэ гэһэн зорилго урдаа табинхай. Бидэнэр столовынгоо барилгые мүн болзорһоонь урид дүүргэхээр шиидэнхэйбди. Эдэ барилгануудые болзорһоонь урид дүүргэжэ, һайн шанартайгаар гүрэнэй комиссида тушаажа шадаа һаа, социалис мүрысөөндэ илажа гараха болонобди. Тиимэһээл барилгашаднай хэзээ хэзээнэйхиһээ габшагайгаар, харюусалга ехэтэйгээр хүдэлжэ байна. Бригадынгаа хүдэлмэришэдэй ажаллажа байхыень харахадаа, эдэнэр үгэдөө хүрэхэл бэзэ гээд этигэн ябагшаб.

П. АКСЕНТЬЕВ,
«Бурятцелинстрой» трестын 589-дэхи колонныи шулуушадай бригадир.



Манай фотокорреспондент Сергей Балдуевай буулгаһан зураг дээрэ Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхозой залуу һаалишан Нина Горюнова. Нина — ВЛКСМ-эй гэшүүн. Нүхэр Горюнова арбан зургаатайһаа эхилээд түрэл колхоздоо һаалишанаар ажаллана. Тэрэ жэлһээ жэлдэ ажалдаа амжалта туйладаг магтаалтай. Даажа абаһан үнеэн бүриһөө тэрэ жэл бүри хоёр мянганһаа дээшэ һү һаадаг байна.

Энэ жэлдэ Нина арбан табан үнеэ һаана. Түсэбтэ табан жэлэй шиидхэхы, гурбадахи жэлдэ тэрэ мүн лэ амжалтатайгаар хүдэлнэ.

ЗАЛУУШУУЛЫЕ УДАРИДАГША

Хоёр дабхар гэрэй армаг дээгүүр томо үзэгүүдээр «Инструментальна цех» гээд бэшэгдэнхэй. Тэрэнэй наагуур һаглагар, томо томо үлянгирнууд зунай урихан һэбшээндэ найгалдана.

Цех соо орохотой хамта шэхэ дүлиирмэ нэерээн, түерээн угтана. Элдэб янзын станогууд жэрылдэнэ. Заримаиинь багахан, соморхонууд, нүгөөдүүлынь томонууд, харахада ехэл орёо түхеэрэлгэнүүд хэбэртэй. Станогой дэргэдэ хэжэ байһан юумэн дээрэ Виктор Филатов анхаралтайгаар тонгойн ажаллана. Тэрэ хадаа цехэй комсомолой бюрогой секретарь юм.

Виктор намайе мэндэшэлээд, электроплиткын спиральда адли гү, али үшөөшье нариихан пружина хэнэ. Тэрэнэй гарнуудай түргөөр хүдэлхэ гээшэнь! Пружина болохо шабын түмэрые ойрохон зуура соо абаргада хабшамсаараа, хазуураар шэмхэн таһалаад, Виктор хуурайгаар үзүүрнүүдыень үрээдхинэ. Һүүлдэнь станогто тааруулагдана. Үнишье болонгүй бэлэн болоһон пружина станогой хажууда табяатай хайрсаг соо хэгдээд байба. Энэ цехтэ хүдэлэгшэд 500-гаад янзын пружина бүтээдэг юм хаш. Тэдэнэр локомокотив болон вагоной хэрэгсэл болодог ехэ шухала зүйлнүүд юм.

Виктор гурбадахи разрядай слесарь юм. Үдэрэйнгөө нормо зуун дүшөөд процент хүрэтэр дүүргэжэ байдаг гэжэ цехэй начальник Виктор Степанович Смагин намда хэлээ һэн.

Виктор Филатов табан жэл соо заводто хүдэлнэ. 1966 ондо Улаан-Үдын 40-дэхи дунда һургуули дүүргээд, ЛВРЗ-дэ хүдэлхөөр ерэһэн юм. Тэрэ сагһаа хойшо инструментальна цехтээ ажаллана гээшэ.

1969—1971 онуудай туршада сэрэгэй албанда ябаад бусаа һэн. Тэрээнһээ урда цехэйнгээ комсомолой бюрогой секретариин орлогшо байһан юм.

Тэрэ комсомолой хүдэлмэридэ ехэ эдэбхитэйгээр, шуналтайгаар хабаадалсадаг. Нүхэдэйнгөө дунда хүндэтэй, этигэл найдабарииень һайнаар харюулжа ябадаг шуу.

Викторые харахадаа, спортсмен хүн гэжэ абаһаар мэдэхээр. Бэень ҫаб гэмэ, футболоор, хоккейгээр нэгэдэхи разрядтай юм. Заводойнгоо футбольно командын гэшүүн. Үнгэрэгшэ үбэл ЛВРЗ-гэй «Локомотив» командада оролсожо, Сибирь ба Алас-Дурна зүгэй зонодо болоһон мүрысөөндэ илажа, хоккейгээр чемпион бололсоһон байна.

Сүлөө сагайнгаа ехэнхиие спортдо зорюулдагшье һаа, тэрэ ном уншаха ехэ дуратай хүн.

—Хойто жэлдэ физкультурын институтда заочноор ороход һанаатайб. Тиихэдээ үхибүүдые футбол, хоккей наадхуулжа һургаха ехэ хүсэлэнтэйб. Нигээд лэ гэр байрын управлениин дэргэдэ үхибүүдэй хоккейнэ команда эмхидхэжэ, «Алтан шайбада» хүртэхын түлөө мүрысөөндэ хабаадуулха бодол түрэдэг, — гэжэ тэрэ хөөрэнэ.

Инструментальна цехэй комсомолой организаци хори гаран хүбүүд, басагадһаа бүридэнэ. Үнгэрэгшэ хоёрдохи кварталай дүнгөөр энэ организаци завод соогоо нэгэдэхи һуури эзэлээ.

—Инструментальна цехэй залуушуул субботник, воскресннигэй эмхидхэгдэхэдэ, ехэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг. Хараад байхада, энэ организациин эмхидхэл һайнтайнь гансата элирдэг лэ даа, — гэжэ заводой комсомолой комитедэй секретарь Александр Лубсанов хэлээ һэн.

Энэ һайн эмхидхэлтэй байлгань Викторэй өөрынь нэрэ хүндэһөө, эдэбхи үүсхэлһээ үндэһэтэй. Тиигээд баһал, нүхэдэйнь этигэл, коллективэй эбтэй эетэй ажабайдал, нэгэн ниитэ һанал бодол эндэ мүн лэ ехэ һуури эзэлдэг гээшэ. Мүн Геннадий Максович Саломыковай хүтэлбэрилдэг партийна организациин хубита ехэ юм. Парторг Викторто хододоо туһалжа, заабари үгэжэ байдаг. Иигэжэ үбгэн залуу хоёр ниитынгээ хүдэлмэриин түсэб зохидоор зүбшэжэ, хэлсэжэ табидаг бшуу. Энэнь цехэй ажабайдалда урагшатай һайн нүлөө үзүүлжэ байһаниинь баһа харагдана.

Заводой комсомолой коллектив хоёр жэлэй саада тээ пионернүүдэй дунда хүдэлмэри ябуулха штаб бии болгоо һэн. Тэрэ штабай составта Виктор Филатов өөрөө оролсожо, аша туһатайгаар хүдэлжэ эхилээ бэлэй. Мүнөө инструментальна цехэй комсомолшууд 41-дэхи һургуулиин табадахи класссуудай һурагшадые шефтээ абанхай юм. «Викторые үхибүүд аха мэтэ һанадаг, тэрээндэ ехэ дуратай, — гэжэ бюрогой гэшүүн Зинаида Лучалина хөөрэнэ. — Һаяхан заводой ветеран Николай Ефимович Забгаев Ленинэй дурасхаалта газарнуудаар ябажа ерээ һэн. Тиихэдэнь Виктор Николай Ефимовичые урижа, үхибүүдтэ аяншалга тухайгаа хөөрэхыень гуйгаа һэн. Эдэбхитэй түрүү комсомолец даа, һурагшанараа кино, театр харуулхаяа дахуулаад ябахыень харахадаа омогорхол түрэдэг.

Виктор бидэ хоёр цех соогуур ябанабди. Токарь, комсомолец Илдар Каюмов аяар холын Татарһаа нүүжэ ерээд, эндэ амжалтатайгаар хүдэлнэ. Мүн ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг. Илдар Каюмов, Владимир Логачев, Александр Немеров гэгшэд залуушуулда жэшээ харуулан ажалладагаараа онсо шалгарна. Тэдэ халаанайнгаа даабарийе 110—130 процент дүүргэжэ ябадаг түрүүшүүл.

Виктор түмэр халаадаг пеэшэнүүдые намда харуулна. Элдэб янзын станогууд тухай һонирхомоор хөөрэнэ.

—Энэ станок дээрэ Социалис Ажалай Герой Борис Захарович Поздеев хүдэлдэг юм. Мүнөө хоёрдохи халаанда ажалдаа гараха хаш. Манай цех соо Борис Захарович мэтэ залуушуулые эсэгын анхаралаар хүреэлдэг, ульгэр жэшээ боломоор хүнүүд олон. Жэшээнь, Евгений Григорьевич Курочкин, СССР-эй Верховно Соведэй хоёр зарлалай депутат, Ленинэй, Ажалай Улаан Тугай, «Хүндэлэлэй тэмдэг» орденуудай кавалер. Эдэ нүхэдэй аша туһаар лэ манай цехэй залуушуул урлан нарижуулгада эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг болонхой. Тэдэнэй ажалайнь баян, дүй дүршэлые залуу хүдэлмэришэднай халан абахые хүсэн хүдэлнэ. Залуушуулай дундаһаа арбан хүдэлмэришэн үдэшын дунда һургуулида һурана. Мүн политһуралсал яһала эмхитэй һайнаар ябадаг байһаниинь элирнэ.

Виктор ажалаа үргэлжэлүүлбэ. Ойро тойронхи юумэнүүд үни хада мартагдашанхай хэбэртэй. Согтой хүрса нюдэниинь станогто тааруулагдаад байһан деталь шэртэн адаглана. Эндэ шадабари, дадал, анхарал ехэл хэрэгтэй ха юм даа.

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.
Улаан-Үдэ.

НЭГЭ ҮДЭРЭЙ ХОЁР УУЛЗАЛГА

— Ай даа, яаһаншье тэнгэри гээшэб даа. Ороһоор орошоходонь, юрэдөөл хашартай юумэ болошоод байна. Үбһэ, хулһашье һайнаар абхуулха юумэ үгы, — гээд, Хэжэнгын совхозой Хүхэ-Добын отделениие эрхилэгшэ Цырен-Даша Дубшанов һанаата болон дуугарна. — Теэд яахабши, минии һуужа байха гүш? Шадалаараа оролдожо, ургуулһан үбһөө хуряажа байнабди. Энэ ажалда манай хонишод, һаалишад яһала урагшатайгаар хабаадана...

Уданшьегүй аймагай суута хонишон Шойен Найдановнч Намжиловай зунай байрада хүрэжэ ерэбэбди. Гэртэ, газаа хэншье үгы, хоп жэн. Баран сабшаланһаа үшөө бусаадүй хэбэртэй. Зунай наран хадын саагуур хоргодонхой. Намжиловай гэрэй хажууда шэбшэнэхэн «Жигули» брезентээр хушаатай. Тээ саанахана нэгэ тугал нохой хоёр наадана хэбэртэй.

— Зай, сабшалан тээшэнь ошохо болобо гүбди, — гэлдэһээр хонишоной байраһаа баруулжаа зорибобди. Нэгэ хэды ябаад байхадамнай, мори унаһан хүн холоһоо харагдаадхиба.

— Шойемнай хатаргажа ябана бэшэ гү, ябадалынь адли,— гээд, Дубшанов малгайгаа абан даллана. Хүрэжэ ерэхэдэ үнэхөөрөө Намжилов байшаба. Амар мэндээ хэлэһэнэйнгээ һүүлээр һүүлэй һонин, ажал тухайгаа хөөрэлдэжэ захалбабди.

Суута хонишон Шойен Найдановичай ажал тухай республикын олохон хонишод дуулаһан байха ааб даа. Энэ нүхэрнай 1957 онһоо хойшо совхозой эхэ хонидой отарые харадаг хүн. Тэрэ сагһаа жэл бүхэндэ өөрынгөө хүсөөр отарадаа үбһэ тэжээл бэлдэдэг. Арбан зургаан жэлэй хугасаа соо нэгэтэшье 100 эхэ хонин бүриһөө 100-һаа доошо хурьга абажа үзөөгүй юм. Октябриин революциин орденоор болон бусад олон медальнуудаар шагнагдан-хай.

Энэ жэлдэ Ш. Н. Намжилов жара наһаяа хүсэжэ, пенсидэ гараһан юм. Тэрэнэй нүхэр партиин гэшүүн Бальжит Цыбикова гэгшэ үниинэй пенсидэ баһа гаранхай. Тиигэбэшье үндэр наһатай үбгэн хүгшэн хоёр амарха гээшэ үшөөл эртэ гэжэ тоолоод, ажалаа үргэлжэлүүлһээр. Байгша ондо Намжиловай отарынхид аймаг соогоо эгээл ехэ амжалта туйлаа. 100 эхэ хонин бүриһөө 110 хурьга абаха гэһэн социалис уялгаяа үлүүлэн дүүргэө. Зууһаа 113,0 хурьган абтаад, хонин бүриһөө 3,5 килограмм нооһон хайшалагдаа. Тиихэдэ хурьган бүхэнэй шэгнүүр эхэһээ илгахадань 24 килограмм болоо һэн. Иимэ амжалта аймагай нэгэшье хонишон туйлажа шадаагүй. Үндэр наһан, үнэн сэхэ ажал, үндэр амжалта...

— Зай, Шойен Найданович, ажалтнай урагшатай, амжалтатнай ехэ. Бэетнай һайн гү, мүнөө юугээ хэжэ байнабта? — гэжэ асуунабди.

— Теэд манайшни ажал мэдээжэ ааб даа. Эгээ мүнөө үедэл үбһэ тэжээлээ бэлдэжэ байнабди. Ехэл сүлөөгүй саг ороод байна: үбһэн, үрэжүүлгэ болоод даа... Мүнөө дээрэ тиимэ һайрхаадхихоор-шье юумэ бага шэнги, бороо хура орожо, ехэл хойшо татана.

Ш. Намжиловай отарынхид 110 гектар сабшалантай юм. Тэрэнэйнь 60 гектарынь уһалагдадаг. Уһалуури, үтэгжүүлгые хонишон имагтал өөрөө хэдэг заншалтай. Мүнөө жэлдэ 1.100 центнерһээ доошо бэшэ үбһэ хуряажа абаха түсэбтэй. Морин тармуур, косилка өөртэнь даалгагданхай. Бригададань 10 хүн хүдэлнэ. 5 хүн гар хажуураар үбһэ сабшадаг.

Үбһэ хуряалгын үедэ Шойен Найдановичта имагтал үндэр наһатай пенсионернүүд, һургуулиин һурагшанар хүдэлдэг заншалтай. Мүнөөшье жэлдэ баһал нимэшүүл. Пенсионер Шойнжуур Цыренжапов — 12 хүбүүд, басагадай эсэгэ — дүрбэн үхибүүдээрээ үбһэ сабшана. Хүдөө ажахын институтай студент Цыремпил Норбоев морин косилкада һуунхай. Сабшаһан үбһөө өөрөө тармана. 67 наһатай Дагба Дугаров гэгшэ гар хажуур барихадаа залуушуулһаа заахашье гээтдээгүй.

Эдэ бүгэдын ажалые харахада урматай. Хүн бүхэн урда өөрын зорилготой, хэхэ үдэрэйнгөө ажал һайн мэдэдэг. Ушар иимэһээл ажалынь урагшатайгаар ябана. Хоншуу һайхан үнэртэй түрүүшын һүринүүд шарга дээрэ бодожо захалаа.

Шойен Найданович гансахан үбһэ хуряажа абаад, нагаа амардаггүй юм. Ж бүридэ 40—50 центнер мэдэһэ сабшажа абадаг. Т рэнээ үбһэндэ холижо, ү дөө неделидээ нэгэ дахин нидтоо эдюулдэг. Хурьга шье тэжээдэг, үрэмэд гээшэ эм, хониндо шэшэн хүрүүлдэггүй юм гэжэ т тоолодог. Тиихэдэ 15 та газар дээрэһээ зел сабшажа абаха юм. Ү тиихэдэ уляаһан болон бу набшаһата тэжээл бэлд Үбэлдөө хүрэхэ бүдүүн жэлээ эртэ намар х нойнгоо байрада зөөжэ а даг.

Иигэжэл аргагүй оролдолго гаргаһанай ашаар үбэлжэлгэ, хур абалгые эрхимээр үнгэр дэг. Үнгэрэгшэ жэлдэ 1.000 гаран центнер хуряагаад, 300 центнер совхоздоо үгэһэн байгаа.

Хөөрэлдөөмнай үргэлж һөөр. Шойен Найданович таа хүдэлһэн хүнүүд ту гаа ехэ омогтойгоор х нэ. Хэндэшье мэдээжэ, рээнтэй олохон хүнүүд дэлжэ, һайн һургаал аб байгаа ааб даа. Жэшээл һүүлэй дүрбэн жэл соо хозой механизатор, ком нист Шагдаржап Бальж маев Намжиловай отар хүдэлһэн.

— Одоо, нүхэд, Шагд жап гээшэмнай ёһо ажалша хүн даа. Ехэл г гэн, урагшатай хүн. Мү жэлдэ эхэ хониной от гэр бүлынхидөөрөө да абанхай. Һайн лэ хони байха, — гэжэ Намжи урматайгаар хөөрөөгөө гэлжэлүүлнэ. — Шагдар бай отара тэры тэрэ бар урдахи шугын саана бә хүрөөд гараарайгты.

Шойен Найдановичай лэтшээр Хөөлэнтиин нуур жэ газарта ерэбэбди. Д зэргын бэетэй, нара һал да хүри улаан шарайтай лоһон, дунда наһанай тэй эндэ танилсанабди. мнай урдань 12 жэлдэ хоздо трактористаар хүд һэн. 1963 онһоо партии шүүн Шагдаржап Рабж вич Бальжинимаев гэз Мүнөө зун өөрынгөө н Маргарита Минуева гэ тэй 540 эхэ хонинһоо ридэһэн отара тушаажа юм.

Шагдаржап Рабжаев шэнэ ажалаа өөрынгөө ша Шойен Найдановичай шээгээр эхилээ. Мүнөө 8 хүнһөө бүридэһэн з бүридхөөд, 140 гектар шалангай газарта үбһ гаранхай. 1.500 центнер һэ хуряажа абаха түсэб даа табяад, түрүүшын һөө ажалаа һайнаар ябжа захалаа. Хэды хура роонои һаалта хээшье үсөөхэн үдэртэ 300 цент үбһэ һүрилөөд байна. заань үшөө тракторай аад шарга бэлдэгдэнхэй.

— Би үни хада, колхоз байхада хонишон хүдэлһэн хүм, — гэжэ Ш даржап Рабжаевич хөөр

— Харин энэл һү жэлнүүдтэ Шойен ахы хүдэлжэ, ехэ юумэ ойл мэдэжэ абааб. Хонин хүнгэн хэрэг бэшэл ааб тиигэбэшье тодхолы олоод хүдэлөө һаа, ба тайл байха гэжэ һан Мүнөө үбһэ тэжээл бэл гэ эгээл шухала хэрэг лоод байна. Тэжээл бай айлтагүйл гээшэ.

— Таанадай булта үб дэ гараад байхада, хэ хонидоо харанаб, хайша жэ үрэжүүлгээ үнгэр байнат, — гэжэ асууна

— Хониднай булта м минии һамганай «удар га» доро ябана, — Бальжинимаев энеэбхи — Хонидые үрэжүүлхэ үнэхөөрөөшье ойртоо, м отделениинхид энээние дэжэ байгаа юм гээбы.

— Зүб, зүб, — гэжэ делениие эрхилэгшэ Д нов урдаһаань харюу — Энэ асуудал шиидх хэй, һаад болохогүй, х хонидоол һайса таргал ты, һайнаар харууһал

— Юрэдөө, оролдоно шэбди, — гэжэ хониш лэнэ.

Энэл даа, нэгэ үдэрэй най хоёр уулзалга. Ай суута хонишон, тэрэнэй хоёртой. Эдэ хоёр һүүлэй жэлнүүдтэ хамт дэлһэниинь ехэл һайн тобшолмоор. Юуб гэ ахамад нүхэрэйнгөө жэ гээр, тэрэнэй ажалай хар да гаража ябаһан шэнэ нишон тон зүбөөр, холы долтойгоор хүнгэн бэш рэгээ захалаа. Эдэ нүхэднай ерэхэ жэлдэ со соогоо суурхахал байха.

Л. ГОМБОЕ
«Хэжэнгын гол» газет редакторай орло
Хэжэнгэ.



ГРУЗИ:

ЧИАТУРЫН МАРГАНЕЦ

Чиатурые марганецын хото гэжэ нэрлэдэг. Тэрэнэй уурхайн баялигаар Советскэ Союзай металлургическэ предприятинууд дүүрэн хангагдадаг, хилын саанахи олон орондо эльгээгдэдэг.

«Чиатурмарганец» трестын уурхайнууд болон шанаржуулгын фабриканууд — мүнөөнэй техникээр гүйсэд хангагдаһан предприятинууд. Тэдэнэй ажалай бүтээсэ жэлһээ жэлдэ дээшэлнэ. Эндэхи горнягууд жэлэй эхинһээ хойшо 26.400 тонно һайн шанартай холисо түсэбһөө гадуур Эхэ орондоо эльгээгээд байна.

Иимэ амжалта миин туйлагдаа бэшэ. Трестын предприятинууд бүхы шэнэ юумэнүүдээр һонирходог, ажалай түрүү аргануудые хэрэглэн ажалладаг юм. Чиатурын шанаржуулгын найман фабрикада оньһожоруулга, Калининай нэрэмжэтэ руднигта автомат арга нэбтэрүүлэгдээ. Түсэбтэ табан жэлэй жасада 600 мянган түхэриг, тэрэнэйнгээ 150 мянган түхэригые энэ жэлдэ оруулхаар уялга абаһан трестын ухаалан зохёогшод болон урлан нарижуулагшад техническэ дэбжэлтын хэрэгтэ горитойхон хубитаяа оруулна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Димитровэй нэрэмжэтэ рудоуправлениин наймадахи участок. Зүүн гарһаа — халаанай начальник Венера Татишвили, участогай начальник Гиви Бареладзе ба нэмэл аргаар газар малталгын начальник Джондо Жоржладзе.

ТАСС-ай фотохронико.

СОЮЗНА РЕСПУБЛИКАНУУДҺАА МЭДЭЭСЭНЭ

ФОТО-ҺОНИН

ТУРКМЕНИ:

ЭРШЭТЭ БАРИЛГА

Копет-Дагай уһанай сөөрэм — табан жэлэй эршэтэ барилта. Энэ хадаа Дунда Азиин томо барилгануудай нэгэн. Уһанай энэ сөөрэм 520 миллион кубическа метр багтаамжатай болохо байна. Тэрэнэй ашаглалгада ороходо, республикын баруун районуудай 72 мянган гектар газар ундалуулагдаха.

Мүнөө сөөрэмэй тогтохо газарта экскаваторнууд, скреепернүүд, бульдозернууд хүдэлжэ, мотоорой хүнхинөөн замханагүй. Гадна элдэб барилга хэгдэнэ.

Барилга-хабсаралтын «Копетдаггидрострой» гэжэ управлениин коллектив барилгын шухала участок дээрэ мүнөө амжалтатайгаар хүдэлжэ байнхай.

«Копетдаггидрострой» трестын хүдэлмэрилэгшэд түсэбтэ табан жэлэй шиидхэхы, гурбадахи жэлдэ бүри дээгүүр социалис уялгануудые абанхай. Ажалайнь хахад жэлэй дүнгүүдые харахада, тэдэнэрэй хэлэһэн үгэдөө хүрэхэ байһаниинь дамжаггүй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: эгээл эндэ сөөрэм тогтоогдохо.

ТАСС-ай фотохронико.



БАЛШАР НАҺАТАНИИЕ ХҮМҮҮЖҮҮЛЭГШЭ

Бэшүүр тосхоной нэгэ гудамжадахи хүүгэдэй яслида орохо ехэ дуратай хүм. Юуб гэхэдэ, тэндэ хүмүүжүүлэгдэжэ байһан үхибүүдэй наадахые, тэдэнэй хүхюун энеэдые, һонихоноор хөөрэлдэхые хаража, шагнажа һуухада, сэдьхэлдэ ехэл зохид болодог даа. Заримдаа эжэ эхигүй иигэжэ һанахаш: «Эдээн шэнгеэр, иимэ зөл жаргалтайгаар тэнжэхэдэ, гоёл ёһотой даа». Теэд энэ атаархалыем хүнүүд зүб ойлгоһой.

Бидэнэр, наһатай болоҗо ябаһан хүнүүд «халуун шуһуу яһала долёогоо» гээшэ аабзабди. Манай үзэһэн, хараһан юумые, дайн дажарые. Зэрүүн жэлнүүдые үхибүүднай, ашанарнай бү хараһайл гэжэ һанан, тэрэнэйл түлөө тэмсэхэ бидэнэй нангин уялга болоно ха юм. Тиихэдэ үхибүүдые хүмүүжэлгэ гээшэ ехэ удха шанартай, харюусалгатай хэрэг болоно.

Революциин рыцарь гүүлэһан Ф. Э. Дзержинскидэ дүү басаганиинь нэгэтэ иигэжэ бэшээ һэн: «Үхибүүгээ хайшан гэжэ хүмүүжүүлхыем һургыш. Хүбүүмни түрэһөөр гурба һара болоҗо байна». Тиихэдэнь Феликс Эдмундович иигэжэ харюусаа гэдэг: «Хүндэтэ дүү басагамни! Ши гурбан һараар гээгдээлши даа».

Эдэ үгэнүүд ехэ удха шанартай. Хүниие хүмүүжүүлхэ гээшэмнай гараха түрэхэһөөнь хойшо эхилхэ ёһотой ха юм. Эдэ үгэнүүдые һанаха бүхэндөө Бэшүүр тосхоной «Теремок» гэжэ хүүгэдэй саадые даагша Анна Сергеевна Макаровае дурдаха дурамни хүрэдэг.

Энэ хүмнай балшар наһатаниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ бүхы наһаяа зорюулаа гэхэдэ, алдуу болохогүй. Һургуулида ороодүй хүүгэдэй эмхи зургаанда 1946 ондо хүдэлжэ эхилһэн. Харин 1948 оной февраль һараһаа эхилжэ, хүүгэдэй яслиие даагшаар хүдэлнэ.

Анна Сергеевнае мэдэхэгүй хүниие Бэшүүр тосхон соо олохонь бэрхэтэй. Энэ хүмнай хүүгэдэй яслиие даагшаар хорин зургаан жэлэй туршада хүдэлжэ байна.

...Хүүгэдэй наададаг таһалга соо хүхюутэй. Бишыхан хүбүүд, басагад Анна Сергеевна Макаровагай орожо ерэхэдэ, «Нюра абгай» «Төөдэй Сергеевна» гэжэ байгаад, тэрэниие тойрошоно.

Тиихэдэ үхибүүдэй түрэлхид Анна Сергеевна Макаровае ехэтэ хүндэлдэг, дүй дүршэлөөр баян, энэрхы һайхан сэдьхэлтэй хүмүүжүүлэгшэ гэжэ тоолодог.

Хүүгэдэй яслиин гэр ехэ бэшэ юм. Тиибэшье һаань эндэ ороходо, һаруул, дулаан, зохид байдаг. Түрэлхидэй комитет, эхэнэрнүүдэй Соведэй гэшүүдэй суглаа татаад, Анна Сергеевна дутуу дунданууд, юу хэхэеэ, ямар хэмжээ ябуулга абахаяа байһан тухайгаа дуулгадаг, зүбшэлдэдэг юм.

Анна Сергеевна пенсидэ гараһаар найман жэл болоҗо байна. Тиибэшье һаа хүнгэн, сарюун зандаа, даалгагдаһан уялгаяа тон һайнаар дүүргэжэ ябана. Энэ хүмнай медальнуудаар, олон тоото грамотануудаар шагнагданхай.

Анна Сергеевна Макаровагай хүмүүжүүлһэн хүнүүд ямар олон гээшэб? Жэшээлхэдэ, Владимир Зеркальцев эндэ хүмүүжүүлэгдээ һэн. Һүүлдэнь тэрэнэй хүбүүн энэ яслида ябаа. Иимэ жэшээ олон.

Энэ яслида олон жэлдэ һайнаар хүдэлжэ байһан хүнүүд бии. Надежда Иванова медсестрагаар, Александра Банина, Елена Попова гэгшэд нянинуудаар олон жэлдэ хүдэлнэ.

Энэ яслиин хүдэлмэрилэгшэдэй коллектив эбтэй эетэй. Энээндэ Анна Сергеевна Макаровагай хубита бии.

Балшар наһатаниие һайнаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ нангин хубитаяа үнэн зүрхэ сэдьхэлһээ оруулжа ябадаг Анна Сергеевна Макаровада элүүр энхые, зол жаргал, амжалта хүсөе.

М. АШИРОВА,
хүдөө бэшэгшэ.

Бэшүүр.

УГАА ДАХАҺАН ХҮБҮҮД



17-тойхон ябахадаа Родион [Ма]слов Улаан-Үдын кооперативна техникумэй студент байһан юм. Удангүй тэрэ [х]үртэ онгосо жолоодохо [лёт]чик болохо гэжэ шии[дэжэ], 1941 оной мартда авиационно училищида оробо. Энээ[нһээ] урда тээ тэрэ аэроклубта [ябажа] һурадаг, һуралсалай [самол]ёдуудта һуужа ниидэдэг [бай]һан.

[Эсэгэ] ороноо хамгаалгын [агу]уехэ дайнай эхилхэдэ училищиин курсантнуудта офицеэрэй нэрэ зэргэ олгогдоо һэн. [Лей]тенант Родион Иванович [Мас]лов Ленинградска фронт [ябу]уулагдажа, командирай полит[ичес]кэ талаар орлогшоор томилогдобо. Дайсанай хүреэлэлдэ ороһон үүшэр хүндэ һарагые тэсэжэ гараха, не[мец]үүдэй томо буугаар гороо зэрлиг муухайгаар буудажа, агаарһаа бомбодохые хаха ушартай болгодоо. Фашистнарай шунахай добтолгые манай сэрэгшэд эгэршэгүй зоригтойгоор гэдэргэнь сохидог байһан.

Эсэсэй эсэстэ дайсанай хүреэлэлгые 1944 ондо һэтэ сохиһон, һүүлээрнь Улаан Армиин сэрэгшэд добтололгодо ороһон байха юм. Иигэжэ фашис дээрмэшэдые түрэл газар дайда дээрэһээ намнажа эхилһэн байна.

1944 оной мартда Нарва шадар болоһон шанга байлдаанай үедэ Родион Иванович хүндөөр шархатаба. Тэрэ хэдэн һарын туршада госпитальдо хэбтэһэнэйнгээ һүүлээр түрэл Буряадтаа бусаха баатай болоо бэлэй. Удангүй Р. И. Маслов гүрэнэй аюулгүйе сахиха ба дотоодын хэрэгүүдэй органуудта хүдэлөө.

Родион Ивановичай хоёр хүбүүд угаа даган летчик болохые шиидэә һэн. Бага хүбүүн Валерий сэрэгэй авиационно дээдэ училищида орожо, эрхим сэгнэлтэтэйгээр дүүргэһэн байна. Мүнөө капитан Валерий Маслов һуража гараһан училищидаа пилот-инструктораар алба хэнэ.

Ехэ хүбүүн Анатолинь юһэдэхи класс дүүргээд, сэрэгэй уялгата албанда татагдаа бэлэй. Армиһаа табигдаһанайнгаа һүүлээр прибор бүтээлгын заводто токарёор хүдэлөө. Эндэ хүдэлжэ байхадаа үдэшын һургуулида һуража, хоёр жэл болоод, тэрэнээ дүүргэбэ. Тиигэжэ тэрэ Бугурасланска гражданан авиациин училищида орожо, һураха аргатай болоо бэлэй. Мүнөө Анатолий Маслов республикынгаа аймагуудаар ниидэнэ.

Гэрэй эзэн майор Р. И. Маслов Буряадай АССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министерствэдэ алба хэжэ үргэлжэлһөөр. Дайшалхы шэн габьяагай түлөө абаһан арбаад шахуу хайра шагнал тэрэнэй энгэр шэмэглэнэ.

О. ЦЫБИКОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Анатолий Маслов.

Авторай фото.

Ажалай амжалтаар угтаба

[У]лаан-Үдын авиапредприятиин коллектив өөрынгөө һайндые ажалай эрхим бэлэгүүдтэйгээр угтаба. Эдэнэр социалис [мөр]сөө үргэнөөр дэлгэрүүлһэнэй ашаар долоо һарынгаа [т]үсэбые арбаад процентээр үлүүлэн дүүргэжэ, Зүүн Сибириин [...]дан авиациин управлени соо түрүү һууринуудай нэгые [эзэлбэ].

[Ма]най республикын авиаторнуудай дунда Баунтын аймагай[...], Баргажанай адагай, Багдаринай болон бусад коллек[тив]үүд эрхим амжалта туйланхай.

[С]ССР-эй Агаарай Флодой һайн дэртэй дашарамдуулан манай [авиа]предприятиин эрхим хүдэлмэрилэгшэдтэ Хүндэлэлэй [грам]ота, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаба.

И. ХРАПУНОВ.

ХОЛБОО БАРИСААМНАЙ УЛАМ БЭХИЖЭНЭ

ЧССР. Советскэ Союз социалис Чехословаки хоёрой хоорондохи харилсаа холбоон жэлһээ жэлдэ бэхижэнэ, үргэдхэгдэнэ. Хоёр талын харилсаа холбоон мүнөө хоёр ороной арадай ажахын бүхы һалбаринуудта оршоно. Хоцень хотын Орличан заводто Советскэ Союзда эльгээгдэхээр арба мянгадахи авторефрижератор бүтээн гаргагдаба. Энэ холодильнигууд шэмэрүүн хүйтэн уларилтай Сибирьтэшье, ааяма халуун Дунда Азиин эрхэ байдалдашье тон тааруу зохид гэжэ суурханхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Советскэ Союзда эльгээгдэхээр бэлэн болоһон арбан хоёр тонно ашаа шэрэхээр рефрижераторнууд.

ЧТК—ТАСС-ай фото.



АРГАШАНАЙ ТУҺАЛАГША ЯБАА



Хүлгөөтэ 1920 он. Улаантан, сагаантан гэжэ байгаад томошуул ходол хөөрэлдэхэ. Шимки гэжэ хасаг селеэнэй Дуся гэжэ басаган эдэ ярилдаае шэхэндээ хадууха даа.

Үбэлэй нэгэ үдэшэ Дуся басаганай гэртэхинэй газаа танигдаагүй хүнүүд ерэжэ бууба. Басаганай эсэгэ Василий Шехинтэй танилсахадаа, эдэ зоной нэгэн Николай Федорович Мамонтов гээшэб гэжэ хэлэбэ. Гоё пальтотай. Хара валенкадань саһан бага зэргэ халданхай. Гэрэй эзэнтэй танилсахадаа, моридоо мулталжа уһалаад, обёос эдюулэгты гэжэ жолоошодтоо захирба.

Үдэшэлэн гэрэй эзэнтэй, жолоошодтоёо сайлажа, эдеэлжэ, архи уужа дулаасахадаа, Мамонтовай зосоо тэнюун болобо хэбэртэй. Үхибүүдые харахадаа, энэ хүн газаа гараад, нэгэ орёолтотой юумэ бариад оробо:

— Хүндэлһэндэтнай баярлабаб. Энэ ситец бүд аба, һамгантнай плати оёжо үмдүүжэн, эдэ саахар, шэхэр үхибүүдтээ үгөөрэйгты. Удаань гэрэй эзэнтэй орой болотор хөөрэлдэбэд.

Үглөөгүүр түрүүшын тахяагай абяанаар эсэгэнь Дуся басагаяа һэрюулээд, иигэжэ хэлэбэ:

— Бодо даа, талаар холо ошохо болоош.. Николай Федоровичтой Монгол орохош. Хабар болотор эдээнэйдэ байхаш, үхибүүдыень харалсахаш, гэр шадарайнь ажал хэлсэнэ аабзаш даа. Һайн хүн хэбэртэй, шамайе хубсалуулхаб гээ.

Тэрэ холын 1920 оной январь һарын нэгэ хүйтэн үглөөгүүр Дуся басаган холые зорижо, түрэһэн гуламтаһаа түрүүшынхеэ гараа бэлэй. Арбан зургаатай болоҗо ябаһан гүлмэр басаган эхэ, эсэгэһээ холо ондоо нютаг орон ошохоёо ябахадаа, зосоонь гунигтайхан бодол ороол һэн бэзэ даа.

1921 он оробо. Энэ дүлэтэ жэлдэ гайхамшаг үйлэ хэрэгүүд эрьежэ ерэлэй. Улаан Армиин сэрэгшэдэй сохилто доро сагаантанай дээрмэшэд гэдэргээ сухарихадаа, Монгол ороной дэбисхэр дээгүүр талииха баатай болобо. Иигэжэ ябахадаа эдэнэр харгыдаа хүн зоной юумэ тонохо, буляаха, дээрмэдэхэ, гал түймэр шэнгеэр Монгол ороной газар дээгүүр дэншэһэн юм.

Нэгэтэ Мамонтовай гэртэ хазаар моритой хүнүүд түбэрэлдэһөөр ойртобо. Оромсоороо эдэнэр гэрэй эзэнһээ моридые эрижэ шангаралдаба. Эзэн сагаан хааниие хамгаалагшад — һогтуу бандидууд гэрэй эзэниие хяа сохёод арилшабад. Ороной консулдо ошохоёо зорижо, Дуся басаган хазаар морёор Улястай тээшэ шэглэбэ. Хэдэн хоногто ябаад, Улястай орожо, бэшэгээ барюулба. Хүлгөөтэ байдалай замхатар эндээ байгаа һаань, дээрэ гэжэ басаганда ойлгуулбад. Хэды хоногой үнгэрөөд байхада, Улястай нютагташье шэнэ засаг тогтоо. Арадай правительствын түлөөлэгшэд врач Г. И. Ильиниие эндээ үлэжэ, медицинын пункт нээхыень гуйба.

Медицинын пункт [болохо] гэр хэдэхэн үдэр соо энэ врач түхеэрээ. Дуся санитарай ажалтай болобо. Түрүүшээр энэ аргалалгын газарта хүн ерэбэгүй. Монголшууд бэеэ аргалуулхаяа ламанартаал хандадаг байба. Ондоо мүргэлтэндэ аргалуулжа болохогүй гэһэн идхамжа зониие яһалашье этигүүлдэг һааб даа.

Һара үнгэрбэ. Медицинын пунктда хүн үгы. Тиигэжэ байтарынь нэгэтэ тэргэ дээрэ үбшэн хүниие шэрэжэ асарба. Хүлынь шархатачхай. Григорий Иванович тэрэ шархыень сэбэрлээд, эм үбэнүүлээд, сагаан бинтээр уяна. Шархань хубиланхай халууржа эхилэнхэй хүн байба. Врачай хэды тараад байхадань, халууниинь буураҗа эхилээ. Хэды хоноод тэрэ хүн эдэгэжэ, хүл дээрээ бодобо. Тэрэ гэһэнһээ хойшо ород докторой эди шэди тухай һураг суу Монголой талаар таралай.

Врачта зон ерэдэг болобо. Иигэжэ байхадаа, доктор залуу басагые медицинын хэрэгтэ һургажа эхилээ.

Дуся Шехина гурбан ж[эл]дэ Монгол орондо хүдэлөөд байхадаа, монголшуудай байдал һуудал мэдэхэ, монголоор яһала һайнаар дуугархатай болоо. Хүхюун абари зантай Дуся Шехина соёлой элдэбын хэмжээ ябуулгануудта һайсал хабаададаг һэн.

Үшөө гурбан жэл болоод байхадань. Кобдо, Баян-Үлгы гэжэ нютагуудта һооһо бэлэдхэхэ түлөөлэгшөөр Е. В. Шехина эльгээгдэбэ. Тэмээн унаатай, үбэлэй сагта нэгэ сомонһоо нүгөөдэдэнь ошохонь тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ бэлэй, — гээд Евдокия Васильевна дурдана. Тиигээдшье ноёд, баяшуул, ламанар ехэ һаад тойбо татадаг һэн. Хэды иигээшье һаань, монгол нүхэдэй туһаламжаар 17 сүүдхэ соо энэ хүдэлмэреэ дүүргэжэ, ашаагаа Цэцэрлик хото асараа бэлэй.

Цэсэрлигтэ тон һаяхан нээгдэһэн больницада Е. Шехина хүдэлжэ эхилнэ. Совет Россиһаа һаяхан ерэһэн врачнар Немовтэндэ монгол хэлэ мэдэхэ Дуся юутэшьегүй туһалагшань болоо һэн. Энэ больницадань табахан лэ хүнэй аргалуулха аргатай, Монгол ороной түрүүшын больницануудай нэгэниинь байһан юм. Евдокия Шехина сестрагай, нянииин, эдеэ шанагшын уялгануудые дүүргэдэг байба. Немовтэн туһалагшаяа медицинын һайн хүдэлмэрилэгшэ болгохын тулада ехэ һаналаа табидаг, һургадаг, заадаг байба.

Евдокия Шехина медицинын дүршэлтэй хүдэлмэрилэгшэ болоо һэн. Иигэжэ Монгол ороной элүүрые сахигшадай түрүүшын мэргэжэлтэдтэй суг хамта хүдэлһэн намтартай.

1936 оной июлиин [...] үдэр Евдокия Васильевнагай толгойдо бүхөөр хадагдаа ёһотой. Арадай революциин илаһаар 15 жэлэй ойтой дашарамдуулан, МНР-эй арадай бага Хуралай президиумай указаар элүүрые сахиха хэрэгтэ ехэ габьяатай байһанайнь түлөө Е. В. Шехина «Ажалай габьяагай түлөө» медаляар шагнагдаба.

1941 ондо Е. В. Шехина Улаан-Баатарай түбэй больницада медицинскэ сестрагаар хүдэлхөөр оробо. Түрүүн Лущенко, удаань Анфилогов эндэ хирургаар хүдэлдэг байгаа. Эндэ хүдэлжэ байхадаа, мэргэжэлээ дээшэлүүлжэ, Е. В. Шехина операци хэлсэдэг сестра болоо һэн.

Дүшөөд оной эхеэр Монгол ороной элүүрые сахилгын эмхи зургаануудта өөһэдынь мэргэжэлтэд хүдэлдэг болоһон байна. Эдэнэйнь нэгэнтэй Евдокия Васильевна үни удаан хүдэлөө һэн.

— Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай эхилхэтэй сасуу Монголдо хүдэлжэ байһан врачнар Эхэ ороноо бусаа һэн, — гэжэ Е. В. Шехина хөөрэнэ. Эдэнэрэй ошоһоной һүүлээр хүдэлжэ байһан больницыем залуу врач Ичинхорло толгойлбо. Советскэ Союзда медицинскэ институт дүүргээд, дайнай урда тээхэнэ бусаһан байба. Хоюулаа ехэ эбтэйгээр хүдэлдэг бэлэйбди. МНР-эй парти, правительствын дээдэ тушаалтаниие манай больницын врачнар аргалдаг һэн.

1945 ондо Монголой Арадай Армиин частьнуудай Квантунска армида эсэргүү добтолго эхилхэдэнь, Ичинхорлын ударидалга доро Е. В. Шехина нүүдэл госпитальтой ороной зүүн хилэ ошолдобо. Нилээд бэрхэшээлтэй эрхэ байдалда хүдэлжэ ябаһаниинь эли бэзэ. Тиигэбэшье үдэр, һүнигүй операци хэжэ, сэрэгшэдэй ами наһа абардаг һэн.

Илалтын һүүлээр Е. В. Шехина ниислэл хото ерэжэ ажаллаа. 1946 ондо хоёр шан: «Японииие илаһанай түлөө», «МНР-эй 25 жэлэй ой» гэжэ хоёр медальнуудаар шагнагдаба.

Хори гаран жэлдэ ниислэл хотын больницада операци хэлсэдэг сестрагаар хүдэлхэдөө, Евдокия Васильевна хэһэн ажалайнгаа ёһото мастер болонхой.

Арадай революциин 30 жэлэй ойтой дашарамдуулан, нүхэр Шехина МНР-эй хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа һэн.

Аха дүү Монгол орондо гушаад жэлдэ хүдэлһэнэйнгөө удаа Е. В. Шехина түрэл Түнхэн нютагтаа бусаа бэлэй. Нютагһаа үхибүүн гүлмэр ябахадаа гаража ошоходоо, тон багахан зорилготой — һайнаар лэ хубсалха хүсэлэнтэй ябаа һэн. Гушан жэлэй хугасаа соо аха дүү Монгол орондо хүдэлхэдөө Евдокия Васильевна олон һайн нүхэдтэй, бүхэли наһанай гэрэлтэ дурдалга домогтой бусажа ерээл даа.

В. БИЛЬТАГУРОВ.

РАССКАЗ

ДУУГАРДАГГҮЙ ДУГАР

Б. МУНГОНОВ

[Са]ндаха гэжэ нэрэтэй, баатар ехэ хүсэтэй, баатар бу[...] хүбүүн Байгал номин [...] сооһоо долгин жорооморьдые ургалжа бариад, [...]эн туруутай хүлэгыень [...] унаад, хариин газар[т] добтолжо ороһон хархис [...] дайсантай хатуу [...]аар тулалдаба гэхэ. [...]аа дараад, даагаяа [...]дэд Байгал баабайдаа [...] ябатараа, Юрөө го[л] [...] хоймортo моринһоо [буу]жа, эсэһэн бэеынгээ шара гарган, эбэр шара но[...] дэлижэ, булсуу яһан [...]эй хоёр хулһан годли [...] хойшонь харуулажа [...]үүлбэ. Ой модон, ха[д] уула хахаран шуураҗа, [...] асатай Сандахын хүн[дэ] болоҗо самсаалташаба. [...]уу яһан зэбэтэй гурба[н] годлиёо урагшань ха[ра]жа табиха гээд, харба[ха] зохид сагаалса харааряан байтараа, хүсэд [...] харан гэһээнь, [...] голой урда бэедэ, Бу[...] Хаанай бүрүүл арада [...] шэнгеэр шобойһон [...]гүй үндэр уула үдхэ [...] манан соо онгосо [...] тамаран ябаба.

— Аһайш даа, ёһоорхон [...]алса байна лэ! Энээхэ[...] сооро харбажархиха [...], — гэжэ Сандаха баа[тар] баярлаад, бухайр шара [...] дэлижэ, шэнхинүү[...] ханхинуулан, шааяса [...] харбахаяа байтараа [...] татажа: — Үүлэ мана [...] асатай, зүрхэн шэнги түх[...] ямар баян һайхан [...]а гээшэб! Энээниие соо[р] харбажархёо һаамни, [...] мана барихагүй, соор[хой] оёортой һуулга шэнги [...] хоохон хада болошо[...] хал даа. Үүлэ мана эл[...] хадаа Баян гэжэ нэ[р]тэй, зүрхэн шэнги түхэл[...] хадаа Зүрхэн гэһэн [...] нэрэтэй болоод, эн[...] зоноороо баян бардахубаалдажа, энэл һайн зандаа һуур саашаа! — [...] дүмэнги хайрлангяар [...], шагааһан годлиёо [...] дэлиһэн номоёо [...] табяад, бэльгэн [...] мориндоо мордожо, хан[гай] хангай Хамар Дабаае [...] буурал сагаан [Бай]гал баабайдаа ябашаба...

гэжэ таамаглан домоглоебди.

Сандаха баатарай самсаалтуулһан Сандахын хүндые үгсөө һаатнай, тиимэшье холо ошонгүй, эгээл тэрэ һүнэй гүүртын тэндэһээ хоёр тээшээ асатан ябашадаг юм. Зүүн хүндынь богонихон аад, уйтахан хабшуу талатай — Сандаха баатарай түрүүшын годли халта дайраһан байгаа хаш. Баруун хүндынь уташаг аад, хуһа шэнэһээр харлаһан шэбэрлиг нарихан боом соогуур гарахалаар гансата үргэн болоҗо, ойн соорхой шэнги уужамхан талатай болошодог — Сандаха баатарай хоёрдохи годли хамха сохиһон байгаа хаш.

Энээхэн ойн соорхойдо тиимэшье олон мал байлгахын аргагүй байһан туладань, эндэ үсөөхэн үбшэн мал зуһуулха изолятор бариганхай. Теэд һүүлэй үедэ бужуутаһан, хамуутаһан гү, али ондоошье үбшөөр үбдэһэн мал балай ехээр үзэгдэхөө болижо, энэ соорхой ехэнхидээ хооһон байдаг болонхой.

Үхэр малай байдаггүй, хүн харын ябадаггүй иимэ абяа шэмээгүй, зайдуу сүлөө газарта ан тоотон үдэжэ, илангаяа боро гүрөөһэн элбэг болоһон янзатай. Энээниие ойлгожорхиһон ангуушахан һанаатай дуугардаггүй Дугар — племфермын мал адуулагша эндэ хужар тариад, үдэшэ үглөөнэй наранаар маряаг-маряаг гэһэн сүмөөхэн гэшхэдэлээр хаа-яа ниицэ харгылдаг юм аабза. Тиигээд аза талаан болоо һаань, хүрхигэр сэмгэтэй буугаа «һүүс» байса һүргэжэ, боро гүрөөһэхэниие олзолоод, аза талаан болоогүй һаань, боргооһоной хүнэһэн болоҗо хоноод, урбагар улаан нюдэтэй юумэ гэртээ бусажа, үхэрнүүдээ туужа бэлшээри дээрээ гарахадань, дахин тэрэнэй тэхэрижэ ерэтэр, хэдэн үдэр соо энэ соорхойдо һөөргөө абяа аниргүй, дүлии балай байдал тогтожо, һөөргөө хон жэн болошодог юм.

Аятай номгохон үдэшэ болобо. Наран орохо дүтэлөөд, шэнэһэ хуһаар бүрхөөгдэһэн, зарим газартаа боро хүхэ шулуулиг үбэрнүүдээр халзантаһан гонзогор ута хадада толо татан улайба.

Энэ үедэ Сандахын Адаг тээһээ хара хазаар моритой хүн хатаргажа ерээд, харгыһаа гарангүй, һүнэй гүүртын зүүгээр үнгэржэ, хойто боомой бүтүү ногоон шэбэр руу шамдуухан шургажа, харагдахаа болин ябашаба. Үнеэдэйнгээ хорёо соо ябаһан үнеэшэн һамгад тэрэниие хараад: «Нөөхи баарма, Дугар, баһа хужартаа гүйлгэжэ ошобо гээшэ гү даа?», «Юуш барихагүй аад, юунэйхии бэеэ зобоодог амитан агшаб?», «Бүү үргэлжэ ябаһан эрын һалтар хадаа жаа жууха боро гүрөөһэ шулгалааш юм аалам даа», «Дөө, боргооһоной хүнэһэн болохоһоо ондоо юун байхаб даа», «Амидын жаргал гэжэ бэеэ һамааруулжа ябана гээшэ ааб даа», — гэхэ мэтэшэлэн, Дугарые хайрлан, өөгшөөн хөөрэлдэбэ.

Үнеэшэн һамгад зүб таараһан байгаа. Үнэхөөрөөшье, Дугар Сандахын соорхойдо тариһан хужарнуудайнгаа нэгэндэ һуухаяа гүйлгэжэ ерэбэ ха юм.

Сандахын соорхойн баруун захашагаар багахан һудал булгилан урдажа, дүмүү аалиханаар дуулахадаа байдаг. Энээхэн һудалай шиигтэй, ногоотой набтархан эрьедэ түрүүшын хужар тариганхай. Хужарһаа зүүн урагшаа хорёод алхамай газарта нуутань байна. Тэрэнь хорёо бариһан шэнгеэр һургааг харбиинхануудые дабхасуулжа, гурбан набтархан ханатайгаар хэгдэнхэй. Шиигтэйшэг газар хадань нуута соо хабтагай, хуурай үбһэн дэбһигдэнхэй. Нуугынгаа забһараар хужар руугаа харад гэжэ, дуратай сагтаа дуур-дуур һажад гэжэ хэбтэхэдэнь, ангуушанда аятай зохид даа, зөөлэхэн. Үдэшэ гүрөөһэнэй хужарта ороогүй һаань, үглөөгүүр болотор эндээ унташахадань хэн боли гэхэб, өөрынь дуран. Үглөөнэй үүр сүүрээршье, үглөөнэй улаан наранааршье орожо ерэхэдээ болодог гүрөөһэнүүд ха юм даа. Юрэдөөл, өөртөө аргагүй ямбатай зохидоор нуугаяа түхеэрһэн ангуушан байна даа!

Дугар хужар дээрээ хатаргажа ерээд, моринһоо буунгүй, морин дээрэһээ тонгойжо байжа гүрөөһэнэй мүр хараба. Мориной мүрһөө юрэл адуу малай мүрһөө ан гүрөөл айдаггүй. Энэ хужартань һаядаа гүрөөһэнэй ороогүй шэнги байхадань, соорхойгоо үгсэн соёруулба. Боро хараан болоҗо байна, яараха хэрэгтэй! Бүри эртэшье, үшөө наранай ороогүйдэ зарим гүрөөһэн хужар дээрэ ерэшоод байдаг ха юм. Зүүн добо дээрэхэнэ дайралдаһан изоляторай гэр байра, хашаа хорёонуудай барууханаар һудалаа үгсэжэ, хоёр тээһээ хуһа, шэнэһэ, уляаһа модоороо уйтаран ерэһэн ойн заха тулажа, даглагар ехэ һөөгэй ойро мориноймгоо ама татаба. Энэ томо һөөгэй узуурта хоёрдохи хужарынь. Тонгойжо харахадань, модоной үндэһэнүүдэй хоорондуур таригдаһан хужарынь хонхо ёнхо болотороо эдигдэһэн байба. Хужартань гүрөөһэн орожо байгаа юм байна!

Дугар һөөргөө гүйлгэжэ, изоляторай хашаа хорёонһоо морёо уяжархёод, хүрхигэр томо буугаа картечээр һомолжо бариад, маряаг-маряаг гэһэн сүмөөхэн гэшхэдэлээр хужар дээрээ ерэжэ, гурбан ханатай нууга соогоо ороод, таатай зохидоор түбхинэн хэбтэбэ. Хэршье удаан хэбтэхэдэнь үе мүсэнь шалахагүй, эндэнь зөөлэхэн үбһэн дэбисхэртэй.

Хангай тайгын һэ[...]э һалхин хүдэлжэ, хүндын жалгые уруудан ерээд, ой модоной оройе дүмүү аргааханаар эльбэн, тунайша залхуугаар нэнгүүлэн наадаба. Үдэшын боро хараан зүг бүхэнһөөнь мараян ерэжэ, ой модон барбайлдан томо болоод, бүри хажуудань ерэжэ шэбэнэлдэһэн шэнги. Ангуушан сабшалаагүй нюдөөрөө даглагар хара һөөгэй узуур гэтэшоод, хүдэлэнгүй хэбтэнэ. Шангаар амилхаашье айна хэбэртэй. Боро хараан таһаржа, удаахан харанхы болобо. Хүхэльбэ барагар огторгойн зэнхэгэр уужам бүхэг соо ялагархан ошохонууд носожо, һалхи һэбшээндэ дүлдэһэн зула дэнгүүд шэнгеэр анибхилалдаба. Хэды саг үнгэрөөб? Хэдыдээ ерэдэг гүрөөһэн бэ? Дайдын ан заяархаг даа. ангуушанай ерэһые мэдэһэн юумэдэл, энэ һүни хужартань дүтэлхэшьегүйдөө болохол даа.

Иигэжэ энхэ һайхан байгаалитаяа нэгэдээд, энгэр үбсүүень эльгэлдээд, хүнүүдтэ хөөрэжэ хэлэжэ шадахагүй юумэеэ өөртөө хэлэжэ, хөөрэжэ хэбтэхэдэнь ямар гоёб даа!

Ангуушамнай байн баин хужар тухайгаа мартажа, өөрөөшье ойлгонгүй, ондоохон бодолнуудые толгойдоо оруулба.

«Урдань дандаа бэрхэ ангуушад байһан юм гэлсэдэг. Теэд тэдэнэйшье дунда нам шэнги ахирхан ангуушад байһан байба гээшэ ха. Аймхайшаг аад, шэхэ хатуутай нэгэ тулюурхан ангуушан хужарта һуужа һуутараа, турагай хүл доро гэшүүһэ мүшэрэй хухархадань, бартахи ерэбэ гэжэ буруу ойлгоод, гол таһа айһандаа бүхэлн һүниндөө нуугаяа тоншожо, шанга шангаар ханяажа, зуруул зуража хоноһон юм гэлсэдэг. ээ хөөрхы!..»

Самхаг дабаанай үбэртэ шара шубуун шандага намнажа һүүхирбэ. Айһан мэгдэһэн ута шэхэтэ бүтүү шэрэнги руу һүрэжэ ороод, борохон дэгэлэйнгээ бүтэн үлэһэндэ баяртай, амияа даруулжа ядан, уухир-уухир амилан һууна хэбэртэй.

«Баһа нэгэ адаг тулюур ангуушан турагай хужарта һуухаяа ошоод, хужарһаа нилээдгүй холо, отог балгаанайнгаа ойро морёо шүдэрлэжэ табиба ха. Харанхы һүни хүндэхэн хүлтэй ан хужартань орожо ерэбэл даа! Барбайжа, харлажа, айхабтар томо юумэн бүүлзүүл харагдахадал гэбэ. Ангуушамнай шагаажа, шагаажа ерээд лэ, шабхаяа даражал орхибо. «Нярд» гэһэн абяа анир ехэтэйгээр буунь һүрэбэ. Арьягар томо хандагай гү, али арба һалаа буга тэндэхэнээл тарайшаба хэбэртэй. Баян хангайн хэшэгтэ хүртэжэ, баггүй ехээр баярлаһан ангуушамнай отог балгаандаа бусажа, зүрхэ сэдьхэлээ даруулангаа сайханаа шанажа һууба. Арай гэжэ үүр сайлгаад, хужар дээрээ гүйхэ тооной ошон гэһээнь.., өөрынь морин алуулашоод хэбтэбэ ха. Ээ жаалда ехэ!.. Өөрынгөө мори буудажархика, намһаашье ахир ангуушан байба гээшэ аабза. Бишье морёо шүдэрлэжэ табидаггүйб, хужарта ерэхэдээ уяжа хоногшоб. Бүхэли үдэртөө бэлшээри дээрэ эдеэлжэ ябаһан морин зунай богонихон һүни уяатай хоноходоо яахашьегүй ха юм...»

Оршон тойрон абяа шэмээгүй, гансал ой модон аяшаранги дүмүүхэнээр амилна. Һэбшээтэй хүйтэхэн һүни болоҗо, боргооһо батагана хомор, һөөл аятай зохид байба.

«Ээ даа, Жаргал, Жаргал! Хото городоор жаргалаа бэдэрхэ гэбэ гүш даа? Жолоошоной һургуулида орожо жолоошон болохомни гэбэш. Мүнөө үеын залуу хүн хадаа техникэдэ дурлаба гээшэ аабзаш даа. Намтаяа сугтаа үе наһаараа үхэр дахаха һүзэггүй байбаш. Яба даа, ошо. Жолоошонойнгоо һургуулида оро. Би шамайе хориногүйб. Үхэр адуулалса гэжэ аргаданагүйб. Арба-хорин жэлдэ мал дахажа ябаһан хүн гансаараа үхэр адуулжа ядуужан гээ гүш? Һанаагаа бү зобо, адуулхал байхаб. Хүн хаанашье ябахадаа һанаандаа таарама мэргэжэлтэй болоҗо, сэдьхэлээ ханаама ажалда орожо, жаргалаа олохо ёһотой юм. Дугар абгайшни Хэлэгүй Дугар гэжэ нэрэтэйшье һаа, дуугаржа шадахагүй зэрэмдэгшье һаа, бүхы наһаараа үхэр дахажа, һанаандаа тааraһан ажалтай болонхой, жаргалтай тэниглэн ябадагби. Харин ши, Жаргал, хүнэй зэргэ хүн болоод, жаргалтай тэнюун ябаа һаа, нэгэтэ намдаа ерэжэ хөөрэнэ аабзаш даа. Ажабайдалай эршэтэй шанга долгин сооrуур нэшэгдэжэ, холо хойно хаягдаад, ахир доройд амитан болоо һаа, үе наһан соогоо минии нюдэндэ үзэгдэхэгүйдэшни болохол даа...»

Ангуушан гэнтэ һэр-мэр гээд, һэмээхэн тархяа үргэбэ. Хужарай тиишэдэ хатанхай мүшэрэй хухарха шэмээн бүүр-түүр дуулдахадал гэбэ ха юм. Нюдөө хурсадхажа, тэрэ зүг руу гэтэбэ, шагааба, шагнаба. Теэд харагдахашье, дуулдахашье юумэн үгы, Сандахын соорхойдо гансал харанхы балай һүни бүрин гүйсэд эзэрхэжэ байба.

«Буруу ойлгобо гээшэ гүб даа... Байза, яалтай юм? Иимэ харанхыда юуншье харагдахаа болёо. Үглөөгүүр болотор хэбтэхэмни гү, али нэгэ һайн нёлбожорхёод, гэртээ ошожо унтахамни гү саашаа? Юунэйхии гэжэ бэеэ зобоохомниб...»

Гэбэшье бодоод ябаха гэхэдээ, балай ябахашье дураниинь үгы хэбэртэй. Яахашье оромоо олоҗо ядажа, уриг дуриг гэжэ, ой тайгын хүгжэм дуу шагнажа, үшөө нилээдгүй хэбтэбэ.

«Хэды багта ерэхэеэ хэзээ гүрөөһэн хэлэгшэ һэм! Гэнтэ үглөөгүүршье орожо ерэхэдээ болохобши бы даа. Тиихэдэнь бари мүлшэ ябашаһан байхамни гээшэ гү? Мүртөө үүр сайтар эндээ унтажа амарад гээд, наранай гаратар хужараа һахид гээд ябашахадамни яаха юм?»

Тиигэжэ шиидээд, ангуушан хужартаа анхаралаа табихаяа болижо, зохидоор түбхинэн хэбтээд, нюдөө аниба. Теэд энэ тэрэ юумэн тархидань ороод, тиимэшье бэлээр унтуулха хэбэргүй. Урзанданайнь нэгэ тулюур агнуури һанагдана, сэдьхэл зүрхыень дахинаа шэмшэрүүлэн тамална.

«Эгээл энэ хужар дээрэ һэмнай даа. Хүншье болоһоор нюдэ амандаа хараагүй юумэеэ хаража, абашагүй ехээр гайхаад, сүхэрөөд, энэ яяр агнуурияа һэе орогүй хаяхамни аа гү гэжэ һанаадхёоб. Үрөөһэн урда хүлөө хухара буудуулһан нэгэ томо гуран бузархан бүхэ голтой байба. Хухархай хүлөө ташуур шэнгеэр һэнжэлзүүлэн, шүүдэр соогуур шуһан мүр гарган, хэдэн хүндые, хэдэн хянгарые һэтэ ото харайгаад, оройдоо хүсэгдэнгүй арилба. Теэд хангай тайгын хүбүүн амитан болохоёо болёол даа! Хаанаб даа, харанхы шэрэнгиин оёорто шубуу шонхорой, шоно араатын хүнэһэн болоҗо һалахал даа. Тиигэжэ һанахалаараа Сандахын Адаг гүйлгэжэ ошоод, Дабаа-Жалсаниие асаржа, хэрмэшэ булгаша, гахайша хандагайша Булган гэжэ нохойень шархатаһан гүрөөһэнэй мүртэ оруулжа табяа һэмнэйбди. Удангүй тэрэмнай тайгын хүбүүе хүсэжэ, бажуугаад, бархируулаад, хоолойдонь аһажа шашхуулаад, ами табюулжа. нюдьнь анюулжа амжаа һэн. Ай зайлуул! Тиимэ юумэ харахада һүрөөтэй, аймшагтай гээшэнь хэсүүхэн байгаал даа. Тэрээнһээ хойшо хэдэн һарын турша соо агнангүй, сэдьхэл зүрхөө бүглэршоод, бүхи залгижархиһан шэнги ябаа һэм. Гэбэшье элэһээр холоһоор тэрээнээ мартажа, уушхаржа, үли түбһэн юумэндэ уярхаяа болёод, һөөргөө агнуурияа намнажа, хүсэд эрэ хүнэй түхэлтэй болоо хүм...»

(Түгэсхэлынь хожом гараха).



АЖАЛШАДАЙ ТУҺАЛАМЖА ЕХЭ

Үеэрэй уһан юунһээшье аюултай, хүсэтэй. Үеэрэй уһан һаял татажа, Улаан-Үдэ хото шадар Сэлэнгэ мүрэнэй баруун бэедэ ажаһуугшад газаа досоохиёо ариг сэбэр болгожо, хашаа хорёогоо заһабарилжа эхилэнхэй. Улаан-Үдэ хотын ажалшад тэндэ ажаһуугшадта туһаламжа үзүүлхэ зорилгоор үнгэрэгшэ субботын үдэр олоороо ерэжэ хүдэлмэрилбэ.

Сентябрь һарада тосхоной үйлсэ гудамжа, һургуули, хүүгэдэй эмхи зургаан сүм бэлэн, сэбэр болоод байха ёһотой. Ажалшадай депутадуудай городской Соведэй гүйсэдком гурбан иимэ субботник үнгэргэхөөр хараална. Улаан-Үдын Советскэ районой түрүүшын субботнигто августын 18-да хоёр мянгаад хүн гараа.

Таксомоторно гурбадахи паркын, һүнэй промышленностиин управлениин, финансуудай министерствын болон бусад предприяти, эмхи зургаануудай түлөөлэгшэд 44-дэхи һургуулиин байра байдал заһабарилаа.

Удаадахи хоёр субботнигто Октябрьска, Железнодорожно районуудай түлөөлэгшэд хабаадалсаха юм.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: субботнигой үедэ.
С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.



Уласхоорондын шэнжэлэл

Национальна шэнэдхэн хүгжэлтын замаар

ҺҮҮЛЭЙ жэл хахадай туршада Пакистанда болоһон политическэ, социальна болон экономическа хубилалтануудые хараада абаһан, хододоо байха шэнэ конституци августын 14-дэ Пакистанда хүсэндөө оробо. 1971 оной һүүлдэ Яхья Ханай сэрэгэй режимэй панхаруудтаһанай, иигэжэ гражданска захиргаанай засаг түрэеэ гартаа абаһанай һүүлдэ ороной ажабайдалые демократическа шэнжэтэй болгохо ба национальна шэнэдхэн хубилгалта хэхэ талаар бодото тодорхой алхамууд Пакистанда хэгдэһэн байгаа. Тиигэжэ политическэ болон нийтын организацинуудай ажал ябуулга хоригдохоёо болиһон, экономикын зарим шухаг һалбаринууд правительствын хинамжа доро абтаһан, промышленностиин зарим һалбаринуудай хүдэлмэришэд болон алба хаагшадта тогтоомол салин хүлһэн үгтэхэ болоһон, эзэмдэлгын газарай хэмжээнүүд хизаарлагдаһан байна.

Шэнэ конституциин ёһоор болоходоо, Пакистан хүтэлбэрилгын парламентска формотой, федеративна гүрэнэй байгууламжатай республика гэжэ соносхогдоо. Бүхы засаг премьер-министрэй гарта байдаг, тиихэдэ президентын уялганууд хизаарлагданги.

Пакистанай шэнэ конституциин баталан абтаһан ушарые политическэ олохон ажаглагшад ороной хүгжэлтэдэ шэнэ шатын эхин болоно гэжэ тоолоно. З. А. Бхутто түрүүтэй гражданска захиргаан иимэ алхам хэхэ арга олгоһон хубилалтануудые үнгэрһэн үе соо бэлдээ бшуу.

Мүн гадаадын политикын талааршье энэ захиргаанай хэһэн зүб алхамуудые Пакистанай ба уласхоорондын олониитэ сэдьхэлээ ханажа угтаа. Тусхайлбал, Пакистанай СЕАТО-гой сэрэгэй нэгэдэлһээ гараха гэжэ шиидэһэниинь, мүн ДРВ, КНДР, ГДР-тэй дипломатическа харилсаануудые тогтоолго.

Гэбэшье орон 1971 оной зэбсэгтэ зүрилдөөнэй, олон жэлэй сэрэгэй диктатурын хойшолонгуудые үшөөл дабан гаража шадаагүй байһаар. Экономическа горитой түбэг бэрхэшээлнүүд Пакистанда тохёолдонхой, орон дотор юумэнэй үнэ сэн хүндэрнэ. Политическэ талаар феодальна этэгээдүүдэй нүлөөн үшөөл ехэ байһаар.

Саашадаашье шэнэдхэн хубилалтануудые хэжэ, Урда-Азидахи байдалые гуримшуулжа, хүршэ оронуудтаяа һайн харилсаа холбоо тогтоожо, Советскэ Союзтай хани барисаагаа, харилсан ажаллалгаяа хүгжөөжэ, ушараад байһан түбэг бэрхэшээлнүүдые дабажа гарахабди гэжэ Пакистанай арад зон тоолоно.

ИРАК: Түрүү хүсэнүүдэй нэгэдэхын түлөө

ҺҮҮЛЭЙ жэлнүүдтэ Ирагай түүхэдэ доторой политическэ зүрилдөөнүүд олоор үзэгдөө. Түрүүндэ нютагай хархис хүсэнүүдтэ, уласхоорондын империализмда аша туһатай байһан политическэ хүсэнүүдэй таһаранги, амяар амяараа байһан ябадал орон дотор национальна-сүлөөрэлгын хүдэлөөе һулаауулдаг, экономическа болон социальна гол шухала асуудалнуудые шиидхэлгэһээ арад зоной анхаралые һамааруулдаг байгаа. Тиимэл хадань, түрүү үзэл бодол баримталдаг национально-патриотическэ фронт байгуулха зорилгоор зонхилхы БААС парти болон Ирагай Коммунис партиин хоорондоо үгеэ ойлголсоһон тухай мэдээсэлые улад зон Ирагта сэдьхэлээ ханажа угтаа. Империалис болон сионис бүлэглэлнүүдэй арабуудай сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ эсэргүү ябуулгаяа шангадхажа байһан эрхэ байдалда эдэ дайсан харша ябуулганuудтань харюу үгэхэ, орон доторoo эб найрамдал хангаха гэһэн зорилго Ирагай үмэнэ гаргаа. Тиимэл хадань, ороной бүхы патриотическа хүсэнүүдэй, нэн түрүүндэ Курдистанай демократическа партиин (ДПК) хабаадалсалга тон шухала байна.

Үшөө хүгжэжэ байгаа оронуудта прогрессивнэ реформонуудые амжалтатайгаар үнгэргэхэ талаар Ирагай дүй дүршэлэй бүхы прогрессивнэ партинуудай, тэрэ тоодо коммунистнуудай харилсан ажаллалгын ашатай туһатай нүлөөнэй тодо гэршэ баримта байһан дээрэһээ, энэ фронтын байгуулагдаһан тухай мэдээсэлые араб олониитэ ехэхэн һонирхолтойгоор угтаһан байна бшуу. БААС-ай лидернүүдтэй хамта, компартиин болон ДПК-гай түлөөлэгшэдэй бүридэлдэнь оролсодог Ирагай правительствын ашаар оронойнгоо экономико горитойгоор хубилгаһан бага бэшэ туйлалтанууд хэгдээ. Газарай реформо үнгэргэгдэжэ, 2 миллион гектарһаа үлүү газар помещигүүдһээ хураамжалан абтажа, кооперативууд болон таряашадта үгтэһэн, «Ирак Петролеум компани» гэдэг нефть олзобориолдог империалис томо ехэ монополинуудай нэгэн гүрэнэй мэдэлэй болгогдоһон байна.

«Ирагай Компарти нюуса бэшээр ажалаа ябуулдаг болоходоо, империализмда болон хархис хүсэнүүдтэ эсэргүү, эхэ оронойнгоо эрхэ сүлөөгэй, арад зонойнгоо зол жаргалай түлөө байгуулагдаһан сагһаа — 1934 онһоо хойшо эрэлхэг зоригтойгоор хэжэ байһан тэмсэлээ бүри аша үрэ ехэтэйгээр үргэлжэлүүлхэ аргатай болоно», — гэжэ прогрессивнэ фронтын бии болоһонтой дашарамдуулан, Ирагай коммунистнуудта эльгээһэн КПСС-эй ЦК-гай амаршалга соо хэлэгдэнэ.

Хархис этэгээдүүд байдал бүри шангадуулна

ҺҮҮЛЭЙ үдэрнүүдтэ Чилидэ тон шахардуу шанга байдал тохёолдонхой. Тиин «Патриа» ба либертад» гэдэг фашис бүлэглэлэй, мүн бусад организацинуудта ородог һүйдхэлшэд һанаа заяанда орошогүй бузагай муухай гэмтэ хэрэгүүдые үйлэдэхэһөө тунхаринагүй. Тэдэнэр нефтепроводуудые, электрын элшэ хүсэ дамжуулдаг лининүүдые, тэһэлэн һандаргана, харгы зам дээрэ миинэ табина, түмэр замай составуудые замһаань халяана. Ниҕэлээ хархисууд ямар зорилго табинаб гэхэдэ, арадай нэгэдэлэй правительстваада үргэн нийтэ арадай этигэхыеньболюулха, орон дотор экономическа болон политическэ эмхи гуримгүй байдал тогтоохо, граждан дай эхилхэ, орон дотор засагаа гартаа абахые эрмэлзэнэ бшуу.

Һаяхана Президент Альенде правительстваа шэнэдхэн хубилгаһан байна. Тиихэлээ гурбан янзын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй командалагшадые, карабинернүүдэй корпусой директорые правительствынгаа бүридэлдэ оруулаа. Мүн бүхы провинцинуулта сэрэгэй этигэмжэтэд томилогдоо. Президент радио болон телевиденеэр үгэ хэлэхэдээ, һүйдхэл болон экономическа хойшо таталгые усалхан һалгаахын тулада шухала хэрэгтэй бүхы хэмжээнүүдые правительство абаха юм гэжэ мэдүүлээ. «Эхэ орондоо тохёолдоод байһан энэ хүшэр сагта эрхэтэн ябаһан уялгаяа дүүргэхыень» Чилиин бүхы хүн зониие тэрэ уряалаа.

Конституциин аргаар, һунгалтануудые хэжэ, мүн парламентда тэмсэл хэжэ, арадай правительствые унагааха аргынгаа барагдахада, хархисууд добтолгын отрядуудаа — хүйхэр муухай фашистнууд болон баруунай экстремистнүүдээ тэмсэлдэ оруулаа. Имагтал демократическа үзэл бололтой бүхы зоной хамтын ябуулгаар, национальна зэбсэгтэ хүсэнүүдэй дэмжэлгээр лэ Альендиин правительствые унагаажа, оронойнгоо хүгжэлтые хүшэн замтань оруулха гэһэн баруунай үзэлтэнэй энэ бузагай һэдэлгые усадхажа болоно.

Дэйшалхы һаналаа нэгэдэлгэ

БЕЗАНСОНДОХИ часынуудые гаргадаг «ЛИП» заводто болоһон үйлэ хэрэгүүд эрхынгээ түлөө Франциин ажалшадай тэмсэлдэ онсо удха шанартай байна. Тус заводой хүдэлмэришэд предприятияа хааха, 1300 хүниие ажалһаань гаргаха гэһэн предприятиин эзэдэй ябуулгада гурбадахи һараяа эсэргүүсэн эрэлхэг зоригтойгоор тэмсэжэ байна.

Хүдэлмэришэд заводые өөһэдөө хүтэлбэрилдэг боложо, продукци гаргалга болон худалдалгые хангаһан, тиихэдэ профсоюзай эмхинүүд заводой захиргаанай дура зоргоороо аашалалгада эсэргүүсэн тэмсэжэ эхилээ. Энэ зүрилдөөнэй бусадта жэшээ болохоһоо айһан эзэд баяшуул полициин хүсэнүүдые дуудаһан байгаа. Иигэжэ, августын 14-дэ полициинхидэй тус заводые эзэлһэнэй һүүлээр, энэ зүрилдөөн нэгэ предприятиин хэмжээнһээ гаража, «ЛИП» заводой хүдэлмэришэдтэй һаналаа нэгэдэлгын хүдэлөөн бүхы орон дотор дэлгэрээ.

Ороной ехэнүүд профсоюзай нэгэдэлнүүдэй — ВКТ, ФДКТ болон зүүнэй үзэл баримталдаг партинуудай, тэрэ тоодо Компартиин түлөөлэгшэдэй уулзалга энээндэ бага бэшээр туһалаа. «Франциин бүхы ажалшад болон демократуудта эсэргүү энэ ябуулга үргэн нийтэ арадай зүгһөө эрид шууд буруушаагдаха» гэжэ энэ уулзалга дээрэ баталан абтаһан хамтын мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ.

«ЛИП-эй» хүдэлмэришэдтэй һаналаа нэгэдэлгын хүдэлөөндэ оролсыт гэжэ уулзалгада хабаадагшадай өөрынгөө организацинуудай гэшүүдтэ хандаһан уряа бүхы Францида халуунаар дэмжэгдээ.

«Лип» заводто гараһан зүрилдөөн үргэлжэлһөөр. Профсоюзууд, бүхы түрүү хүсэнүүд предприяти хаалгахагүй, хүдэлмэришэдые ажалһаань гаргуулхагүй арга олгохо шиидхэбэри абахыень эрилтэ табина.

В. ХАРЬКОВ,
С. КУЛИК,
В. ХОРХОРДИН,
В. САВЧЕНКО.
(ТАСС).

ТҮГШҮҮРИЛТЭ БАЙДАЛ ҺУЛАРУУЛГЫЕ БҮХЫ ДЭЛХЭЙ ДЭЭРЭ ДЭЛГЭРҮҮЛХЭ

Алма-Атада Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ хэлэһэн үгэ тушаа хариин хэблэл иигэжэ бэшэнэ

Казахай ССР-тэ Арадуудай Хани Барисаанай орден барюулха үедэ Алма-Атада КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгые дэлхэйн олониитэ, хариин хэблэл туйлай ехэ һонирхолтойгоор угтаба. Дэлхэйн дайнай аюулые бүри мүһэн усадхахын тулада, бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ эбэй ёһоор зэргэ оршохо политикын илан мандахын тулада саашадаашье эрид шиидэнги байха гэһэн Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэ хилын саана ехэ һонирхол түрүүлжэ, КПСС-эй XXIV съездын һайшааһан эб найрамдалай программые хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлжэ байһанай шэнэ гэршэ мүн гэжэ сэгнэгдэнэ.

Алма-Атада Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэ хадаа КПСС-эй XXIV съездын хараа шугамай ёһоор Советскэ Союзай бэелүүлдэг эб найрамдалай эдэбхитэй политикада оруулагдаһан шэнэ хубита мүн гэжэ **Польшын «Глос працы»** газетэ бэшэнэ. Һүүлэй үедэ социалис гүрэнүүдэй баримталдаг политикын ашаар Вьетнамда ба Лаосто, бүхы дээрээ Азидахи оршон байдалда таатай һайн хубилалтанууд болоо гэжэ энэ газетэ саашань үргэлжэлүүлнэ. Индостанай хахад арал дээрэхи гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаанууд һайжараа. Корей гүрэниие эбэй ёһоор нэгэдүүлхэ гэһэн үүсхэл КНДР-эй хүтэлбэрилхы органууд гаргаа. Тиимэ болохолоороо, эб найрамдалай политикын гол ёһонуудые Азиин улам бүри олон гүрэнүүд дэмжэжэ байна. Тиигэжэ Азида аюулгүй байдал хамтааран сахиха гурим байгуулха арга боломжо нээгдэнэ.

Венгриин «Непсава» газетэ Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэдэ зориюулһан түрүү бэшэгээ «Эб найрамдалай хуби заяанай түлөө харюусалга» гэжэ гаршагалһан байна. Уласхоорондын байдалай мүнөө һайжаржа байһан ушар — СССР-эй ба бүхы социалис хани нэгэдэлэй ябуулдаг эб найрамдалай хэлбэришэгүй политикын арсашагүй амжалтын гэршэ мүн гээд энэ статья дотор онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Социалис ба капиталис оронуудай хоорондо бүтэмжэтэй харилсаануудай үндэһэ һуури байгуулһан СССР-эй, мүн социалис хани нэгэдэлэй бусад гүрэнүүдэй эб найрамдалда дуратай политикын туйлаһан амжалтын эсэстэ дэлхэйн шэнэ дайнай аюулые хүсэдөөр үгы хэхэ бодото арга боломжо бии болоо гэжэ СЕПГ-гэй ЦК-гай орган **«Нойес Дойчланд»** газетэ тэмдэглэнэ. Алма-Атада хэлэһэн үгэ соогоо Л. И. Брежневэй тэмдэглэһэнэй ёһоор, уласхоорондын оршондо шэнэ эрхэ байдал бии боложо, түгшүүрилтэ байдал һуларжа, харилсаануудые гуримшуулха ябадал хүгжэжэ байһаар, дэлхэйн хоёр байгуулалтын хоорондо сэхэ зүришэлдэхэ аюул бага боложо байна гээд газетэ онсолон тэмдэглэнэ.

«КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев түгшүүрилтэ байдал һуларуулһан газар нютагуудые бүхы дэлхэй дээрэ дэлгэрүүлхэ гэһэн зорилго табяа, — гээд **Чехословакиин «Праце»** гэжэ профсоюзна газетэ бэшэнэ. — Соведүүдэй газар дайдын гурбанай хоёр хубиин Азида оршодог байһанһаа бэшэ, мүн Ази түбиин хэдэн зуун жэлэй туршада империалис томо гүрэнүүдэй хэдэг колониальна тулалдаанай газар байһанһаа бэшэ, харин эб найрамдал баримталһан совет политикын Азида өөрын ёһо заншалтай байһанһаа уламжалан, Азида хандаһан Советскэ Союзай уряал илангаяа шухала байна».

Дэлхэйн оршондо тогтоотдожо байгаа шэнэ эрхэ байдал, мүн түгшүүрилтэ байдалай һуларжа, уласхоорондын харилсаануудай гуримшуулагдажа байһан ушар КПСС-эй ленинскэ гадаадын политикын бүхы түбинүүдэй үргэн олон арад нийтын дунда тон халуунаар дэмжэгдэдэг, социалис хани нэгэдэлэй хүсэ шадалай улам бэхижэжэ байһые үнэншэмөөр гэршэлнэ гээд **Монголой «Үнэн»** газетэ Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгые тайлбарилхадаа бэшэнэ.

«Арадуудайнь ёһотойл адли тэгшэ эрхэтэй, эрхэ сүлөөтэй байһан социалис гол ёһонуудта, шовинизм ба национализмын үзэгдэлнүүдтэ эсэргүү эбсэшэгүй тэмсэлдэ үндэһэлдэг совет гүрэнэй интернационалис шэнжые Л. И. Брежнев үшөө дахин батадхан харуулба» — гээд **Кубын «Гранма»** газетэ тэмдэглэнэ.

«Эб найрамдал тээшэ уряалһан уряал», «Азида аюулгүй байдал хамтааран сахихын түлөө», «Индиин эб найрамдалда дуратай гадаадын политикада үгтэһэн үндэр сэгнэлтэ» — иимэ гаршагуд доро Индиин хэблэлэй түрүү томо органууд Алма-Атада Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгые тайлбарилна.

«Л. И. Брежнев совет хүнүүдэй интернационализмые онсолон тэмдэглээд, тэдэнэр хадаа национальна хёморооной, шовинизмын, национализмын ямаршье үзэгдэлнүүдтэ эбсэгшэгүй байгаа, саашадаашье байха гэжэ мэдүүлээ, — гээд **«Америкын «Дейли уорлд»** газетэ бэшэнэ.

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО — ХИЛЫН ГААНАҺАА

ДЕЛИ.

Инди-Пакистанай хэлсээнүүд эхилээ

ТАСС

Эндэ Индиин гадаадын хэрэгүүдэй министерствын байшан соо Инди-Пакистанай хэлсээнүүдэй хоёрдохи шатань эхилбэ. Зүүн-Урда Азидахи оршон байдалые гуримшуулха асуудалнууд хэлсэгдэхэ байна. Индиин делегациие премьер-министрэй тусхай түлөөлэгшэ П. Н. Хаксар, Пакистанай делегациие Пакистанай гадаадын хэрэгүүдэй гүрэнэй министр Азиз Ахмад толгойлно.

Индиин хэблэлэй тэмдэглэһэнэй ёһоор, эдэ хэлсээнүүд боломжотой һайн оршон байдалда эхилээ. Хоёр талынхид Симлэдэ баталагдаһан хэлсээе бэелүүлхын тулада бүхы хүсэлэл оролдолгоёо гаргаха эрмэлзэлтэй юм. Индиин ба Пакистанай делегацинуудай зүбшэн хэлсэжэ байгаа гол асуудалынь — пленде абтаһан сэрэгшэдые, мүн юрын хүнүүдые халан абалсалга болоно.

Энэ асуудалаар үгеэ ойлголсохын тулада али бүхы үндэһэ баримта бии гэжэ Пакистанай делегациие толгойлогшо Азиз Ахмад, Индиин делегациие толгойлогшо П. Н. Хаксар гэгшэд хэлсээнэй эхилхын урда тээ мэдүүлһэн байна.

САНТЬЯГО

Арадай нэгэдэлэй мэдүүлгэ

ТАСС

Эндэ Арадай нэгэдэлэй национальна политическэ комитедэй мэдүүлгэ тунхаглагдаба. Арадай демократическа туйлалтануудые, мүн орон доторхи түрүү шэнжэтэй социальна-экономическа хубилалтануудые аршалан хамгаалхын тулада бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхыень бүхы ажалшадые, Чилиин бүхы патриодуудые уряалһан уряал энэ мэдүүлгэ дотор хэгдээ. Чилиин бүхы патриодууд оронойнгоо бэеэ даанхай байдал аршалан хамгаалхын түлөө тэмсэхэ ёһотой гэжэ энэ мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

«Меркирио» газетэдэ толилогдоһон сенадай түрүүлэгшэ Эдуардо Фрей гэгшын хэлэһэн үгэнүүд энэ документ дотор эрид шууд буруушаагдаба. Тэрэнэй хэлэһэн үгэ соо гүрдэлгэ мүрдэлгэ хэгшэдэй болон һүйдхэлшэдэй ябуулганууд дэмжэгдэһэн байха юм.

БЕЙРУТ

Премьер-министр Т. Сольхын мэдүүлгэ

ТАСС

Ливанай болон Сириин хилэ августын 17-до нээгдээ гэжэ Ливанай премьер-министр Т. Сольх мэдүүлбэ. Энэ зорилгоор Ливанай ба Сириин гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүд Ливанай Шторе городто уулзажа, туйлагдаһан хэлсээндэ гар табиха байна.



ФУТБОЛ

ГУРБАДАХИ ҺУУРИДА

Сибирь болон Алас-Дурнын зүгэй зонодо наададаг «А» классай хоёрдохи бүлэгэй футболистнууд ээлжээтэ уулзалгаяа үнгэргэбэ. Нааданай дүн хаража үзэхэдэ, һонирхолтой уулзалганууд боложо, футболой нааданда дуратайшуулые баясуулһан, нүгөөдүүлынь — өөрынгөө стадиондо сугларагшад командынгаа шүүгдэхэдэ голхорһон байна. Жэшээнь, өөрынгөө стадион дээрэ наадаһан, мүнөөдөө мүрысөөнэй таблицада хоёрдохи, гурбадахи һуури эзэлээд ябаһан Благовещенскын «Амур», манай «Сэлэнгэ» командануud айлшаар ерэһэн Братскын «Сибиряк», Томскын «Томлес» командануудые 2:0, 1:0 гэһэн тоотойгоор шүүжэ, стадиондо сугларагшадые баясуулаа.

Хэнэйшье мэдэһээр Урда-Сахалинай «Сахалин» команда энэ жэлэй уулзалгануудта эрхимээр наадажа, мүрысөөнэй таблица толгойлжо ябана ха юм. Зүгөөр нааданай хоёрдохи хахадта (крут) өөрынгөө стадион дээрэ — гэртээ наадахадаа хоёр удаа «бүдэрхэ» баатай болоо. Нааданай хоёрдохи хахадай түрүүшын уулз... да Омскын «Иртыш» ... мандатай 90 минутын ... шада наадахадаа тэнс... нэмэлтэ сагтайгаар уул... гаяа үргэлжэлүүлһэн ... Харин эндэ айлшадай ф... болистнууд мэргэн ба... талмайн эзэдые 3:4 ... тоотойгоор шүүһэн ба... Августын 16-да гурба... уулзалгын үнгэргэгд... мүрысөөнэй таблицада һ... шын һуури эзэлээд ябаһ... Прокопьевскын «Шах... командада 0:1 гэһэн то... гоор шүүгдээ.

Түрүү һуурида гар... хойноһоо оролдожо эхи... Петропавловск - Камчатс... хотын «Вулкан» өөры... стадион дээрэ наада... Тиихэдээ эдэнэр айл... ерэһэн Новосибирскын «... ловец» командые 2:0 ... тоотойгоор шүүгээд та...

Хабаровскын СКА ком... да эдэнэртэ айлшаар е... Омскын «Иртышэй» фу... листнуудые аяар 6:2 ... тоотойгоор шүүжэ, мүры... нэй таблицада гурбан ... ри урагшаа дабшаба.

Уншагшадай анхар... мүнөөдэрэй байдалаар мү... сөөнэй таблица толило...

Командануд	Наадаа	Шүүгээ	Тэнсээ	Шүүгдээ	Бүмбэгэ	
1. «Сахалин	18	9	5	4	47:31	23:11
2. «Амур»	18	10	2	6	29:17	20:11
3. «Сэлэнгэ»	18	9	2	7	40:32	17:10
4. «Вулкан»	18	7	6	5	49:39	16:12
5. «Луч»	18	9	0	9	46:42	21:13
6. «Томлес»	18	8	1	9	32:31	16:14
7. «Автомобилист»	18	6	4	8	47:43	22:21
8. СКА (Х)	18	4	7	7	59:51	22:22
9. «Динамо»	18	7	1	10	45:45	25:18
10. «Сибиряк»	18	7	1	10	20:26	10:14
11. «Иртыш»	18	6	2	10	32:40	18:20
12. «Старт»	18	5	4	9	44:46	14:19
13. «Аэрофлот»	18	4	3	11	40:47	16:23
14. «Чкаловец»	18	4	1	13	31:42	14:31
15. «Шахтер»	18	2	4	12	41:53	8 :19
16. СКА (Шэтэ)	18	2	2	14	45:56	11:15

АЖАГЛАЛТА: Бүмбэгэ гэһэн хүсэнэгтэ үгтэһэн... нуудые иигэжэ ойлгохо: түрүүшынхинь — нэмэлтэ са... гаар оруулагдаһан бүхы бүмбэгэ. Хоёрдохинь — ... минутын туршада сохигдожо оруулагдаһан бүмбэгэ... дэй тоо.



ИРАН. ТЕГЕРАНДАХИ ФИРДОУСИИН ТАЛМАЙ.

ТАСС-ай фотохронико.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ харуулна:
18.15 — Телепанорама. 18.35 — «Уласхоорондын шэнжэлэл» (буряадаар). 18.55 — Уран зохёолой панорама. 19.35 — Түрэлхидэй хөөрэлдөөн. «Нэгэдэхи классай һурагшатай һаатнай». 19.55 — «Урданай хүгжэм» гэһэн циклһээ. Г. Перселл. «Британиин Орфей».

«Орбита» харуулна:
20.40 — Семнадцать мгновений весны» — телевизионно уран һайханай олон серитэй фильм (5-дахи сери). 21.50 — **Үнгэтэ телевидени.** «Опереттэдэ дуратайшуулда». 22.20 — 22.30 — Забһарлалга. 22.30 — **Үнгэтэ телевидени.** «Универсиада — 73».

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефо...

г. Улан-Удэ, ул. Ле...на 35. Телефоны: редактора — 54.54, приёмная 54.93, зам. редактора — 68-08, зам. редактора 62.62, отв. секретарь 50.52, секретариат — 6... отделы: партийной жизни 60.31, сельского хозяйства — 64.36, 63.86, пропаганды и агитации — 56-23, промышленности и строительства — 61.35, советского строительства и быта 69-58, культуры и школ 60-21, писем и рабселькоров — 67-81, информации 34.05, общественная приёмная — 56-62, машинное бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.